

CATALUNYA

REVISTA SETMANAL

Muntaner, núm. 22. ♦ Número solt, 25 cts; -l' any 10 ptes.; trim. 3 ptes. - Estranger, 15 ptes. l' any.

Any VIII

Barcelona 17 Octubre de 1914

Núm. 363

Països d'opereta

SUMARI

Països d'opereta.

Notes que les agències telegràfiques no circularàn mai, per L'HOMME D'AVUI.

Geografia Humana de Bèlgica, per R. RUCABADO.

Poesia Rossellonesa, per JOSEP PONS.

De quan era nin, per JOAN ROSSELLÓ.

La Mort; Blancaneu, per F. MASPONS I LABRÓS.

Lletra VI, per JOSEP LLEONART.

De la premsa

El alma britànica, per GABRIEL ALONSO.

Neutrales, sí; inermes, no, per ANGEL OSORIO.

¡Venga la guerra! per MIGUEL DE UNAMUNO.

L'Escola de Veterinaria, per R. TURRÓ.

Llibre nou

LA MERLA

per JOSEP LLEONART

Biblioteca "Illes d'Or"

Potser a aquestes hores Portugal haurà formalitzat ja les seves declaracions de guerra. Els seus hòmens, les seves tropes colonials faràn figura en els grans camps de batalla cosmopolites. El modest país es posarà de puntetes; sofrirà, darrera son llarg període de corrupció monàrquica i caos republicà; sofrirà, lluitant sense perfecta organització, amb angoixes fins i tot les més primaries. Però som en un temps, per honor de l'humanitat, en els quals els països d'opereta no es resignen a romandre'n.

Tots podem recordar-nos de com els països balcànics havien servit de tòpic a la literatura humorística, i, noresmenys, avui, la gloria llur omple de suspicacis i d'auguris de mort els vells Imperis. I què en direm de Portugal? Era l'últim consol d'Espanya que hi hagués algú més feble que ella, més «curiositat europea» que ella. El nom de Portugal rejoyeneix eternament la gaubança en el cor de l'espanyol: el portuguès, hem convingut que és sempre el que sortia a les cròniques que, quan nosaltres erem infants, publicava En Taboada, alt representatiu del trist, del famèlic *humour* espanyol.

L'ombra d'En Taboada, o la depravació de júi col·lectiu que ella representava, són, encara, més poderoses que l'acció nobilitíssima de l'Unamuno i En Maragall, que el pensament polític iberista, magníficament articulat per En Cambó en la privadesa fecunda de son estudi. Un diari madrileny, orgue del govern, insulta amb grolleria tant gran com la seva incapacitat d'ingeni, el país de Portugal, per haver-se cregut que aspirava a anexionar-se Galicia, on se parla

el seu mateix idioma. Una confusió de «vaudeville» donà lloc a la naixença d'aquesta sospita. Però el cas és que amb aquest motiu s'ha pogut apreciar novament tota la pregonesa esfereidora del cretinisme oficial. S'ha tornat a declarar l'Espanya invencible, el portuguès menyspreable (com abans el yankee), l'uniformisme dogma patriòtic essencial, l'unitat d'idioma exigència de la civilització i realitat assolible mitjançant els ressorts de govern. Davant d'aquesta absoluta impermeabilitat de l'intel·ligència col·lectiva que se'ns és oposta, nosaltres sentim créixer, quan més incomprès, l'orgull de la nostra veritat.

Nosaltres creiem en la futura Iberia—nosaltres, que no podem subscriure les formes polítiques actuals,—i no podem insultar Portugal, com no podem insultar l'Espanya. I voldriem que la sort fos generosa amb l'Estat veí, i que vingués a una unitat amb Espanya per un corrent ideològic-polític més sòlid i durable que el que ens l'atançà en els dies llunyans de son entusiasme per la Constitució de Càdiz, o els més pròxims de l'amistat d'En Salmerón i En Machado. Voldriem que, sense armes, es produís una unitat, amb la mateixa pau que a terres escandinaves fou ambient d'una separació. I és evident que si trigaven els portuguesos i els espanyols una mica, i fins el dia abans de l'unitat seguien regint l'Espanya oligarques com les actuals, i estadistes com el senyor Dato, Portugal, ex-país d'opereta, hauria de pendre's la molestia d'entrenar-nos en el sentit de la vida heròica i de l'idealisme col·lectiu...

PERIODICO DE LA BIBLIOTECA
DE LA CIUDAD DE BARCELONA

Notes que les agències telegràfiques no circularàn mai

OCTUBRE 1914

Ça ne peut pas durer, escrivia damunt les columnes del *Matin* del 21 de Febrer Mr. J. L. de Lanessan, movent el seu article una polèmica de premsa de les més vives i apassionades que han sigut promogudes aquests darrers anys.

L'article del *Matin*, fou l'inici d'una serie de observacions que Mr. Lanessan ha reunit suara en un volum, *La crise de la Republique*, de tràgica actualitat.

Ço que no pot durar és l'anarquia dels partits polítics víctimes dels principis que feren triomfant la tercera república; inutilitzats en una rigidesa estèril al primer contacte amb la realitat nacional.

Els principis malmeteren els instruments de govern.

Més eloqüents que tots els textos retrospectius, amb una força insospitada i amb una vigoria de la qual els més optimistes gosaven dubtar, la guerra ha confirmat la victòria de l'esperit nacional en els dolorosos instants de la més greu fallida de la França política i parlamentaria.

Es caigut ja, ço que no podia durar. Homes com En Clemenceau confessen la seva imprevisió, veient-se obligats a invocar les iniciatives privades. França se retroba, però és amb la sang dels seus fills admirables i anònims que reconquereix la autoritat venuda a totes les concupiscències de l'arribisme.

Aqueix aspecte de reacció francesa que ens ofereix la lluita actual, passa a Espanya gairebé desapercebut. Els pocs qui saben posar-hi esment s'entreguen amb massa facilitat a injustes violències personalistes. Anatematitzen, assenyallant amb el dit, i oblidant que la caritat i la prudència aconsellen una major justícia en el repartiment de les responsabilitats.

El fracàs, tornem a dir-ho, és més que dels homes, dels principis, — exactament el cas d'Espanya. — La reacció és també una reacció de principis, — Déu vulgui que a Espanya no ens calgui tant forta commoció per a reaccionar.

* * *

Justament els homes com Mr. Gustau Hervé, que volen lligar la reacció de l'esperit nacional amb els vells principis, ens ofereixen la trista pobresa d'un puritanisme patriòtic inflexible per ço mateix que és desnodrit de doctrina.

¿Voleu dir que la bona fe alemanya no és també una mica víctima?

Víctima d'una teoria mística de la raça que aquests dies vulgaritza a Itàlia el prof. Fester, de la Universitat de Halle, i a la qual oposen els italians el sentit del límit i de la mesura.

* * *

Alguns exaltats, però, semblen perdre a Itàlia aquell sentit de mesura, quan parlen, a pretext de combatre la neutralitat, de restaurar la monstruosa estúpidesa de l'estil garibaldí.

* * *

No podem donar fe a les acusacions que's fan contra Alemanya.

Però tampoc ens podem adherir a les justificacions de caient roussonià amb què Alemanya se defensa.

* * *

Albert de Mun, a qui la mort ha fet la mercè d'endur-se'n a l'hora mateixa del combat lliberador, representà sempre una puresa lliberadora enfront la democràcia. I una puresa oratoria enfront la sonoritat retòrica dels parlamentaris.

* * *

El primer impuls nostre, quan llegim que una bala ens ha presa la vida gen-

til de Pierre Gilbert, és dir:—Estúpida i absurda la guerra.

Però quan recordem l'espiritualitat d'aqueixa mort gloriós, i la seva campanya al davant de la *Revue critique des idées et des livres*, corregim el nostre impuls:—Lògica guerra que així coordina les vocacions.

* * *

Diu sovint un amic meu, escriptor agut i excel·lent periodista:

—Una de les obligacions més feixugues que la civilització ens imposa és la de rectificar les imbecilitats dels tontos.

Per això insistim preferentment en remarcar la buidor d'una bona majoria dels comentaristes castellans de la guerra.

L'apassionament és encara excusable. Ço que no pot admetre's és la innoblesa del criteri coaccionat a títol d'imparcialitat; la vivor dels qui ressenyen la guerra com una cursa de braus; i el to mofeta de la insuficiència pedant que adopten els comentaristes tècnics d'alguns diaris dels anomenats de gran circulació. Si no n'estiguéssim convençuts, aqueix to mofeta ens confirmaria la certesa que l'enginy picaresc dels castellans, ha sigut, és i serà una manca d'espiritualitat anguniosament macabra.

* * *

Ara que alguns lectors endarrerits ens descobreixen la literatura de la guerra, altrament dita dels repartiments—(*El repartiment de la França, de Adolf Sommerfeld* i el *Repartiment de Alemanya, del tinent coronel R. de D.*)—convé recordar als somniadors d'intervencions impossibles la trista compensació als Marrocs que ambdós autors adjudiquen a Espanya, en pagament d'una intervenció sense ideal propi.

L'home d'avui

Fàbrica Barcelonesa de Cel·luloide, Goma i Aposits

CENTRAL:
Fontanella, 20

SUCURSAL:
Ronda de Sant Pere, 12

FABRICA: Font honrada, 3

Jogueteria, Tocado i objectes de cel·luloide ■ Ortopèdia, Higiene i articles de goma. ■ Cotons, glasses, benes i sabons antissèptics.

Enviem catàlegs als compradors a l'engròs

TUSELL GERMANS = Barcelona

Geografia Humana de Bèlgica (1)

Quatre mil·lions de flamencs, germans de la Holanda i cosins de l'Alemanya; tres mil·lions i mig de val·lons, germans de França i tan llatins com nosaltres: vet-aquí els habitants de la Bèlgica. Els una amb la solidesa i tenacitat de la raça germana, els altres amb l'aixeridesa de la raça llatina, juxtaposen en contrast punyent les dues sangs de l'Europa Occidental. No són sols dos pobles i dues llengües, sinó també dues civilitzacions: i tot això dintre d'un mateix Estat, sota d'una mateixa bandera, sota un mateix govern i administració, unes mateixes lleis, un mateix sobirà. Bèlgica és un país oficialment unitari, però és una nació formada de dos cossos.

Mes, si entre les races walona i flamenca, tant ben repartides que's poden fàcilment asseñalar les fronteres del territori que respectivament dominen, hi ha diferències tan radicals que arranquen de llur ànima mateixa, de llur història i àdhuc de llur economia; són aquestes diferències tan universals, que a l'estranger li sembli visitar dos països diferents, allunyats i sense cap relació entre ells? En veritat, no és així. I si bé avui veiem que a copia d'arrodonir-se els caràcters de cada un d'aquells dos pobles, a copia de fer-se vius els caires dels val·lons i dels flamencs, arriba algú a preguntar-se on és l'ànima belga, l'estranger bé pot parlar d'unes costums, d'uns caràcters generals, de uns trets comuns, d'un sentit nacional belga.

El poble belga, podem dir, sens oblidar la dualitat de contingut del mot, és un poble que ama el viure. És ans que tot un poble donat a l'alegria, un poble que frueix i saboreja l'abundor i que demostra que ni les generacions actuals ni les passades conegueren mai la fam i les privacions. Si trobem a la Flandes les *kermesses*, les joioses processons i les grasses festes populars, desbordament de totes les gormanderies, a la Val·lonia trobem també les fires, les *liesses*, *ducasses* i *cramignons*. És a dir, que a tot arreu de Bèlgica ens sorprèn una mateixa franquesa del goig popular, igual en els rics que en els pobres. L'esperit generalment gai i hospitalari, provinent de segles de vida grassa, és com porta oberta per on són llençats a fora els mals humors: l'individu canta,

menja i beu a cor-que-vols. Les pintures immortals dels mestres flamencs, amb Rubens al cap, amb Bosch i Breughel, i amb Jordaens, Teniers, i Brouwer, que veureu a l'instant—inspirades en l'ufanor bulliciosa i sensual d'aquella gent, menestrals i pagesos, ben nodrits i revinguts, models engreixats a les dinades camperoles, entre rialles i dances, —són ben bé simbolitzadores del temperament de tots els belgues.

La clàssica *Kermesse*, la festa-major flamenca i holandesa, aplec al voltant de una fira, amb diversions i ballades, és sovint ostentació d'un luxe, que aquí desconeixem en matèria d'expansions populars. Els gegants, molt populars a Flandes, l'*Oomegang*, professó cívico-religiosa-municipal d'Anvers, la festa nacional, les festes extraordinàries en honor d'hèroes o grans homes—com és ara la Setmana d'H. Conscience que coincidí amb els últims dies de nostra estada a aquella ciutat;—les cavalcades de figurants—Anvers se vanta de ser la ciutat del món que millor les organitza;—la multitud d'orfeons, societats corals i musicals, dels quals n'hi ha tants com estaminets—i els estaminets se toquen;—les innombrables festes de barri que amb qualsevol pretext s'organitzen, denoten que aquells habitants estan sempre a punt de saltar i ballar pels carrers o pels camps, al compàs de qualsevol música.

Tot acaba, a Bèlgica, en música; lo mateix les sortides dominicals de les *societés*, amb les entrades joioses de cap al tard, on se veu els honorables burgesos, pacífics menestrals, homes, dones, nois i noies barrejats en la corrúa, saltant i cantant, agafats del braç, com les manifestacions socialistes.

La comoditat del viure s'expressa tant en la perpetua festa amb què s'estimula i—diríem—*poetitza* la nutrició, com amb la decoració de què el belga ama rodejar-se. No ja sols Flandes ho prova amb l'admirable expandiment de la seva pintura; tota la Bèlgica ho confirma, amb les ciutats netes i polides, les cases pintades sempre de fresc, de colors tendres a Brussel·les, Anvers i Liège; vius a Bruges i Gand, i de tons calents a Ostende amb els parcs de vellut i els boscos de misteri i les flors triomfant engarlandant-ho tot, carrers i places, edificis, palaus de burgesos i estades d'obrers i pagesies. Entre flors florí al segle xv la més bella arquitectura gòtica, que erigí palaus municipals que semblen randes esculpides, com els de Lovaina i de Brussel·les, i al segle

xvii s'obrien com altres flors les cases del Renaixement més gracios i amable, on entre columnes i estatues s'hostatjaven les totpoderoses corporacions.

* * *

Units per una vocació general a l'art i a la vida plena i agradable dels val·lons i els flamencs tant mateix estan ben profundament separats en la major part dels altres aspectes de llur psicologia. Ja dintre el propi terreny artístic s'ha dit que'ls flamencs eren pintors i els val·lons músics. Les diferències comencen en l'home físic.

Si els flamencs són alts i grassos o bé flacs i musculats—segons visquin a les planes o bé als aiguamolls de la Campina—els val·lons són més aviat baixos i prims. Si els flamencs són rossos i vermells, els val·lons negres de cabell i esblanqueits de cara. Els flamencs són bells minyons, sapats i robustos, lents, glacials, perseverants, toçuts, aptes per a proporcionar un tipus menestral o un tipus pagès admirables; els val·lons, són ardents, vius, movediços, inconstants, apassionats, enginyosos, aptes per a proporcionar un tipus d'obrer intel·ligent i hàbil, però amb tendència a l'indisciplina. Aquestes diferències han vingut divisions, gairebé irreductibles: segons un autor, es podria sintetitzar la lluita dient que els flamencs, homes de les planes, agricultors, han restat des fidels a la tradició catòlica, els val·lons, homes de l'indústria, han esdevingut fàcilment socialistes. Els toplements són freqüents, i el problema de les llengües i el problema flamingant preocupa i apassiona a Bèlgica i a altres pobles.

La llengua flamenca, que és una variant dialectal de l'alemany i es confón amb l'holandès, era ofegada llavors del començament de l'independència belga, per la hegemònia que'ls val·lons exerciren desseguida, i per estar com avergonyits els que parlaven la mateixa llengua dels opressors. El francès era la única llengua oficial. Però no passà una generació sense que'ls flamencs, encongit primer, no aixequessin el cap proclamant els drets de la llengua flamenca i el dels lliures ciutadans flamencs a usar oficialment la seva parla. El moviment flamingant, s'anà accentuant cada dia més i esdevenint més imperiós, escallant des dels tribunals al Parlament i fins a la cooficialitat, en una llarga serie de etapes, que són altres tantes victòries de la tenacitat flamenca. Un factor molt important ajudà als flamingants: la superpopulació de Flandes, que produeix la paulatina invasió de Val·lonia—on la natalitat és inferior; un exemple, els obrers flamencs van reempla-

(1) És de positiva actualitat aquest lluminós resum, que, gustat de molt fervents oïdors, apareix avui a la *Revista anyal del C. A. de D. del Comerç i de l'Indústria*

cant als val·lons, a les mines. El lema dels flamingants és aquest; *In Vlaandere Vlaamsch!* A Flandes, flamencs.

Ja he dit que no eren sols dues races que lluiten a Bèlgica, són dues civilitzacions, la tudesca i la francesa. En el fons, tal volta hi hagi una guerra sorda entre la influència germànica i la del poble llatí més pròxim, França. Fins s'arriba a dir que'l moviment flamignant no és més que una extensió del moviment pangermanista, i que si els flamencs triomfessin, Bèlgica seria, com altre temps havia estat, un feu de l'Imperi d'Alemanya.

S'ha dit també que el flamingantisme havia prosperat aquests últims anys, mercès a certa protecció del govern catòlic, com a mida de defensa per a contrarrestar l'avenç de les idees socialistes, el vehícol original de propagació de les quals és la llengua francesa. Com és natural, el flamingantisme ha suscitat per la llei de la ponderació, una reacció val·lingant o francòfila. I, com passa a Catalunya, molts elements burgesos de Flandes usen i defensen per rutina o per creure que fa més fi, la llengua francesa despreciant la pròpia: aquests són anomenats despectivament pels bons flamencs, *fransquillons*. El mot és molt antic; deriva de les guerres dels paisans flamencs contra els reis de França, al segle XIV. Des del punt de vista de l'Estat, el problema és realment pacrós: 2.500.000 belgues no entenen el francès; un nombre semblant de belgues no entenen el flamenc. Això és molt diferent del cas d'Espanya: Bèlgica, és un país d'extensió reduïdíssima, en poques hores s'atravessa el país d'un costat a l'altre; la incomprensió dels habitants entre ells és un greu mal.

La última etapa de la gran competència, és la controversia al voltant de la idea de *separació administrativa* dels dos pobles, llençada pel diputat val·lò i liberal Juli Destrée, en una carta al Rei, que ve a ser un *Memorial d'Agravis* (1912). La separació administrativa conduiria al cap d'avall a la formació de dos estats, Vallonia i Flandes, regits per un mateix sobirà; tal com Austria i Hongria (1).

(1) Aquesta carta ha sigut contestada pel prof. H. Meert, de Gant, en un raonat document titulat: *Reponse a la Lettre au Roi* (Setembre 1912), en la qual apareix ben demostrada i fonamentada la aspiració dels flamencs que no volen altra cosa que una igualtat completa i absoluta en el respecte dels drets de tots els ciutadans belgues: «l'equilibri dels líquids en els vasos comunicants».

També és una interessantíssima qüestió la de la transformació de la Universitat de Gant en universitat flamenc. La ensenyança superior es dona en francès a les dugues universitats de l'Estat, Gant i Liège, i això posa, com és evident, als flamencs en inferioritat. Per a reivindicar el dret del poble flamenc a què se li dongui l'ensenyança universitària en la seva pròpia llengua s'ha format una *Comissió d'Es-*

* * *

Hem vist ço que agermana als belgues, hem vist ço que'ls divideix: veiem ara ço que propiament els unifica.

Costums pacífiques i menestrals, sentit utilitari—individualisme, activitat, explicativa del gran impuls industrial, — gust de la simplicitat — però d'una simplicitat decorosa, mai arribant a la austeritat i la privació:—tot això caracteritza als belgues, mes principalment, els defineix l'instint d'associació.

Bèlgica, és en efecte, la terra on l'esperit social floreix amb més ufana: és un poble socialista fins al moll dels ossos. La tradició i les costums, fan de la Bèlgica un camp preparat on les modernes orientacions socials han arrelat ràpidament, precedides de lluny en l'història d'aquell poble per dugues institucions que's desenrotllaren amb singular ufania a aquell país: la corporació, el sindicat de treball.

Dir esperit social a Bèlgica, val tant com dir esperit civil i esperit professional. La antiga organització corporativa o gremial, comú als pobles productors de l'edat mitjana i del Renaixement, tingué a Flandes força decisiva en el govern de les ciutats. Els teixidors, els batanadors (*foulons*), els mestres de cases, els cervesers, etc., nomenaven el Burgestre i els *echevins* o tinentes d'alcalde, mantenien les llibertats i defensaven la ciutat. Tots eren treballadors i soldats a la vegada. Bruges, Ipres, Courtrai, Gand, Anvers, eren ciutats dominades pels gremis, que s'hostatjaven en cases com palaus. La vida de les corporacions, era la vida tota de les ciutats; elles feien la pau o encenien la guerra, organitzaven les festes, formaven les processons, mantenien artistes amb llurs encàrrecs; feien pintar retaules i obrir capelles a les Catedrals. Van Artevelde, un simple cerveser de Gant, al segle XIV, va arribar a fer-se poc menys que dictador de les Flandes, derrotà al rei de França i al Comte de Flandes son feudatari, prengué Bruges al front d'alguns milers de teixidors i concertà tractats amb el rei d'Anglaterra.

L'any 1389, quan *la Rolanda*, la gran campana del Beffroi de Gant, toca el so matén, cinquanta dues corporacions acuden a la plaça de la vila, i ofereixen entre totes 90.000 homes per la defensa

tudis per a la creació d'una Universitat Flamenca formada per un lluit estat major d'homes eminents de tots els partits: catòlics, liberals i socialistes, agermanats pel sentiment viu i actiu de la patria i la cultura flamenc.

Existeix, en efecte, a Bèlgica una *Solidarietat* permanent entre'ls polítics flamencs, per més que militin en oposats rengles: els tres capitosts del flamingantisme són els diputats Louis Franck (liberal), Van Cauwelaert (catòlic) i Huysmans (socialista).

de la ciutat, o per l'atac de les ciutats veïnes. Els Museus de Bèlgica són plens de quadros representant les pomposes desfilades de les *Guildes* i dels *Serments*, amb armes i banderes, els dies de gala, a les grans places de Brussel·les i d'Anvers, precedits dels *ruwaerts*, o inspectors dels gremis. Per altra banda, En Vendrell vos parlà de les *nacions* d'Anvers, les antigues *nation* o nacions, que si bé han evolucionat fins a convertir-se en cooperatives patronals, havien donat ja en el segle XV, la fórmula dels sindicats professionals exclusivament obrers.

Considerem un moment la força educativa d'aquestes dues tradicions: la plena vida corporativa amb responsabilitat de govern municipal i l'autonomia socialista de les *nations*, i compendreu on és el secret no sols de l'organització social de la Bèlgica moderna, sinó també de la seva educació política, de les virtuts cíviques, de la disciplina i cohesió. Podem dir que a les corporacions antigues, aprenqueren els belgues no sols el sentit del govern sinó el sentit de la administració dels negocis col·lectius.

Aquesta ductilitat per les funcions d'associació—que no és en el fons sinó una gran figura de l'instint d'economicitat,—o sigui que els belgues—individualistes per temperament—saben percebre ràpidament els aventatges que l'associar-se indefectiblement els atraurà a cada cas—és ço que explica la ufana de les obres socials d'avui al dia, comprenent la formidable obra dels dos grans partits, el catòlic i el socialista, la xarxa de lleis socials i la trama d'associacions agrícoles, cooperatives, mutualitats, combinacions de societats de cases econòmiques, cercle i lligues professionals, sindicats, etc., etc., la revista de les quals, és una de les lliçons més educatives que's pot donar sobre la fecunditat de l'esperit d'associació.

Tots heu sentit parlar de la rivalitat d'aquells dos partits per a promoure l'associació i emportar-se les masses obreres. Podem dir, per fixar millor la idea, que en síntesi, els catòlics han associat els pagesos i els socialistes i els treballadors industrials.

Gant i Brussel·les, són avui dia les capitals del socialisme, que hi té respectivament els baluards del *Vooruit* i de la *Casa del Poble*.

El *Vooruit* «endavant», és la més antiga cooperativa socialista de Bèlgica. L'any 1873 en una època en què el pa anava car, uns pocs obrers llogaren un forn amb un *capital* de seixanta set francs, i es nomenaren *De Vrije Bakkers*, «els lliures forners». Avui dia el *Vooruit* de Gant, posseeix un gran i formós immoble en el punt més cèntric de la ciu-

tat, anomenat *Ons huis* «a casa nostra», produeix 100.00 quilos de pa a la setmana, proveeix a 8.000 famílies, posseeix dotze drogueríes, quatre farmacies, dipòsits de carbó, magatzems de confecció, obrador de sabateria i de sastreria i basar; té una quadra de telers, i es fabrica ell mateix els teixits i ara està estudiant l'instal·lació d'una filatura: amés té llibreria, impremta, diari, taller de pintura i d'esculptura, organitza espectacles dominicals. I, talment com les *gildes*, s'ha fet decorar l'edifici per pintors de mèrit. Damunt de tota aquesta obra hi oneja la bandera roja. I així, diu Mr. Charriaut, «la idea socialista i cooperativa penetra a les masses amb el pa, amb el capell, amb les sabates, amb el carbó, amb tota mena d'articles de necessitat venuts als més baixos preus possibles i de qualitat garantida: és més, ocasiona reparticions de beneficis en forma de *ristourne*. Amés, té establert, no cal dir-ho, el segur sobre la vida, pensions a la vellesa, i nodreix uns fons per a vagues». Diguem de passada que la organització dels obrers, que'ls patrons no sols no han impedit, sinó que han fomentat, ha donat per resultat una gran disminució de vagues. Al port d'Anvers, l'organització que des de fa deu anys s'imposà com a obligatoria a patrons i a obrers, amb les despeses exclusivament a càrrec d'aquells, ha abolit les vagues, abans freqüents en aquell port.

Una organització semblant a aquella descrita, ofereix la famosa *Casa del Poble* de Brussel·les, però en major escala, encara, perquè la xifra de negocis anyals passa de 6.000.000 de francs. Té un palau central, el formós edifici construït per l'arquitecte Hortà, que va costar més de 2.000.000 de francs, part dels quals van ser proporcionats per la Caixa Nacional d'Estalvis (organisme oficial i catòlic). Ultra de la central, té la institució quaranta sucursals escampades per la ciutat i els voltants.

Cal consignar un fet remarcable. I és l'influència considerable que sobre la massa obrera exerceix la possessió d'aquest utilitatge econòmic-social amb tal plètor de recursos, influència que determina una estabilitat i parsimonia en la lluita de classes. Els sindicats obrers, posseïdors de grans capitals, no tenen

més remei, per a defensar-los, que seguir una política més conservadora, que no pas allà on no tenen res per perdre.

L'obra social dels catòlics, és més disseminada però no pas menys important. Sense posseir cap institució comparable a les anomenades, ells han anat entreteixint l'obra més difícil i laboriosa però menys ostensible, dels sindicats agrícoles, que ens descriu M. Max Turmann en la seva notable obra, citada a la petita bibliografia del *syllabus*. Vetaquí un resum estadístic per a donar una idea d'aquell expandiment, en el qual ha col·laborat l'Estat amb l'iniciativa privada, els apòstols de la qual han sigut el famós abbé Daens, diputat demòcrata cristià, i el Pare Rutten:

523 Caixes Raffeissen amb 20.000 membres.

590 Lleteries cooperatives amb 52.000 membres.

1.023 Mutues de segurs contra la mortalitat del bestiar boví, amb 92.000 membres.

733 Caixes de reassegurs contra la mortalitat del bestiar boví, amb 199.000 membres.

355 Societats per al segur contra la mortalitat dels caballs agrícoles, amb 59.000 membres.

400 Societats per al segur contra la mortalitat del bestiar caprí, amb 48.000 membres, etc., etc.

Es curiós observar de totes maneres que a Val·lonia i a Flandes, l'esperit social se desenrotlla de manera distinta, o sigui segons el temperament de les dues races; l'instint gregari dels germànics fa organitzar els flamencs en cooperatives i l'esperit individualista dels llatins, al contrari, desenrotlla en els val·lons l'ajuda mutua. Ja heu vist com les capitals socialistes de les més grans cooperatives, son a Gand i Brussel·les, en terra flamenca i brabançona. En canvi abunden les petites mutualitats a la val·lonia.

Com a nota final d'aquest capítol cal mencionar la política de l'Estat, de fomentar les cases barates i d'arrelar al treballador donant-li facilitats per a convertir-se en propietari de la seva habitació. Hi ha una combinació tan aventajosa de societats de segurs i de construcció, apoiades pel Govern, que un obrer o un dependent cap de família,

pot construir-se la casa; sense tenir capital i sense por a malalties, a manca de treball ni a la seva pròpia desaparició. Actualment una dècima part de la població de Bèlgica, viu en casa pròpia. Les cases a Bèlgica són generalment petites, individuals, per famílies, la qual cosa evita les malsanes aglomeracions de Barcelona, París i Londres, i amb l'abundor de vegetació, parcs i flors són un pas ja cap al tipus de cases i distribució urbana de les ciutats jardins.

* * *

El *syllabus* de la Conferencia indicava aquest lloc per unes notes sobre l'història de Bèlgica. Essent complicadíssima l'evolució d'aquell poble al través de les infinites vicissituds que ha atravesat des del *Belgium* romà a la Nació lliure i independent que nasqué l'any 1830, la senzilla enumeració de fets—o de grups de fets—històrics, a què ens haguerem tingut de limitar, corria el perill de carregar i fadigar l'atenció, perdent-se eficàcia en lloc de guanyar-ne. Per això vam desistir de fer-ho, tot i recomanant als que s'interessin per aquestes lliçons, l'estudi de la formació històrica de la patria belga, per a allisonar-se en l'exemple magnífic que's troba a l'anar seguint punt per punt les lluites, opressions i guerres civils que han caigut damunt els pobles que integren la Bèlgica en el transcurs dels temps, a fi de admirar com damunt d'una terra generosa i una indústria floreixent, uns habitants gais i actius sense altre ambició que la prosperitat de llurs oficis i la poixança i llibertat de llurs ciutats, malgrat haver canviat continuadament de sobirans, han saut mantenir-ho tot: llibertats, ciutats i indústries, i fer-les renàixer encara més floreixents en una nació moderna independent petita si, però rica i poderosa.

R. RUCABADO

RON BACARDI

El millor Cafè és el torrefacte de **La estrella**.—Carme (Davant de Betlem).

ROYAL

◆ Cada tarda Tè-concert ◆ Souper-concert a la sortida dels teatres ◆

RESTAURANT * Menú des de 5 pessetes

El Saló més elegant de Barcelona per banquets i lunches

Rambla dels Estudis, núm. 8

Poesia rossellonesa

Josep Pons

RECORDS

Quan érats infant, tot era amat
d'una dolçor que t'admirava,
i l'encís de la novetat
d'un cant fresquívol te breçava.

Corrien més pures les aigües del riu;
lluïa el cel com les rejoles;
feia més por el bosc ombriu
i s'hi badaven les violes.

Hí havia encantades en l'ombra llavors;
la Fera guardava reclosa
i tancadeta enllà dels horts,
la nina d'ullada blavosa.

La nina, volies tu la deslliurar,
boi cavalcant una cadira,
sentint en ton cor s'aixecar
l'odi gran per tota mentida.

Tu feies els lladres; anaves armat
d'una llarga espasa de fusta,
pel carrer tort, assedegat
de defendre una causa justa.

Era el teu realme amunt, al graner.
I el company, gat d'orella fina,
semblava esperar, falaguer,
les rates menjant la farina.

La gent era bona i duia de l'hort
el prèsec, la figa ensucrada,
i el raïm clapejat de llum d'or
que donaven a la mainada.

El cel era blau, blau el Canigó:
les coses semblaven ben fetes;
era'm dins l'estret carreró
vives i lliures aurenets.

D'aquell temps passat guarda la il·lusió
com branca d'atmetller florida,
i ves-la olorant. Ella és lo millor
que en la terra ens dona la vida.

LA CIUTAT DE MIRMANDE

(Llegenda rossellonesa)

I

Conten d'un pastor
nadiu de Mirmande;
que anava, de nits,
a la Cantarana
On vas, lo pastor
dins la nit gelada?
Pel còrrec amunt
l'aspre tramontana,
els ciuros vinclant
xiscla, endemoniada...
No ho sabs que balleu,
balleu l'encantada,
per vinyes i prats
estén sa bugada?
El pastor se'n riu.

Solet se n'anava,
i boi somiant
la seva estimada,
la que té ulls vius
i cofa galana,
la que sab ballar
millor la sardana,
i millor cuinar
la sopa escaldada.
Cor enamorat
no creny la ventada.

II

Troba un gran palau,
quan poc hi pensava:
la torre que hi ha
és aflorada,
i sembla un fil d'or,
sembla un fil d'aranya;
el palau és blanc,
la porta daurada...
Estesa a l'entorn
llueix la bugada,
bocins de mirall
on s'emmirallava
la lluna brillant...
ai! quina frisança!
li sembla haver vist
la pal·le encantada...
«Princesa, li diu,
princesa irritada,
un jove atrevit
perdó vos demana...
No tenia gens
dolenta pensada...»

III

S'enrotlla als seus peus
una cinta blanca.
Se perd la visió
allà en l'estelada,
deixant la remor
d'aquestes paraules:
«Per dona tindràs
la que has desitjada,
la que té ulls vius
i cofa galana,
la que sab ballar
millor la sardana
i millor cuinar
la sopa escaldada...
Riquesa tindràs
sota la teulada,
vestits de vellut
i bona mainada.»

EL TEIXIDOR

Teixidor, bon teixidor,
prou temps ha que no teixia;
Al desembre congelat
un darrer llençol faria,
el regalo de bon any
per la muller de sa vida;

mes ai! o mare de Deu!
de mortalla li servia;
ombrejada pels xiprers
en la vessana dormia.

Teixidor, bon teixidor,
prou temps ha que no teixia;
no té feina, s'està quiet
a la finestra i somia;
i com un sant encantat
amb una barbaça grisa,
a cada banda ne té
un gerro de clavellines;
i escampa el vell campanar
les hores llargues del dia.
—Deu vos guard, lo teixidor!
—Deu vos guard llesta fadrina,
de la vall de Carença,
rosa blanca, rosa fina.
Si un bri de fil ne portés,
de bon grat li agrairia...
—Amb el cànem i amb el líl,
la filosa vos daria,
ella que sempre n'he vist,
vora la llar, emmudida...

Teixidor, bon teixidor,
com no té feina, somia:
la dona d'aigua, de nits,
amb sa blanca seda eixia,
i fins al gorg tremolós
allavors el conduia...
el gorg n'era clapejat
d'argentada pedreria,
i sota'ls avellaners
un raig de lluna teixia.

LES SIRENES

Ara que me són adormit,
la meua tartana ha seguit
les atzevares que han florit,
vora, voreta la mar blava,
i l'or de migdia rajava.

El carro blanc s'és enfonsat
al mig de un sorral caldejat,
de lliris d'aigua tot brufat,
i ja enrotllen les sirenes,
llavis humits, fressoses trenes.

Bé em plauria ser el cauti,
dins les aigües on fan el niu,
d'un cos molçudet i joliu,
i baixant d'onada en onada,
d'oblidar la vida passada.

ROSES DE TARDOR

N'és eixida del gorg blau,
amb el seu mirar suau,
l'encantada n'és eixida,
i s'és morta a tot arreu...
i ja cauen flocs de neu
sus de la rosa espellida.

Ai! les roses de tardor
s'esfullen una per una...

Un bon porró m'han deixat
de granatxa envellutat

i n'he begut tot el dia...
aquell raig de seda i d'or
que despertaria un mort
no m'ha tornat l'alegría...

Ai! les roses de tardor
s'esfullen una per una...

Quan solet, dins un recó

de l'enyorat Rosselló
dormiré sota una llosa,
un amic vindrà potser
a mirar com del roser
n'és marcida cada rosa...

Ai! les roses de tardor
s'esfullen una per una...

De quan era nín

III

LA SERP DE SON CATANY

En aquell mateix temps, quan la por no em deixava viure tranquil, el *sen* Cama-de-parra, el vell bruixot de qui he parlat altres vegades, tengué la mala idea de contar-me el fet de la serp de son Catany. El pastor, el porquer i uns quants missatges l'escoltaven amb gran recolliment enrevoltats en el foc de en mig de la cuina. Ningú pareixia dubtar de la certesa de ço que aquell home contava; ja ja ho cree que jo m'ho vaig beure com si ho fos veritat!

«Els amos d'una gran possessió d'es pla, anomenada de son Catany, començà dient, no més tenien un infantó de devés quinze mesos, *guapo*, sà, gras i vermei qui era sa alegría i sa esperança d'aquell matrimoni jove i ben avengut. Un dia des mes de Maig, soleiós i calent, l'amo se n'era anat de bon matí a n'es sementer on hi havia es tai de segadors qui, canta que canta, segaven s'ordi primerenc, madur i rosat, fent gavelles i garbes de bon any. Es pastor després d'haver colada sa llet monyida de matinada, va posar l'olla colera amb l'herba corresponent, a sa calentor des foc de sa cuina, i quan va tenir sa llet apresada, se posà a formatjar. Sa madona mentre tant taiava sa verdura per fer s'escudella de sa gent i es nin dormia en pau dins es breç, no gaire lluny de sa mare, a un recó de sa casa.

Acabat de fer es formatge, es pastor posà ses peces davall sa premsa de dins sa salera. Omplí dues gerres lluentes i enverniquades de llet formatjada, i, carregant-les a sa somera, una a cada banda d'arganells, ja va ésser partit cap a la vila a vendre-la. Sa madona se n'era anada dins son hort a cercar herba per sa cabra i fuies de col per s'aviram, i es ninet era quedat tot sol, adormit encara.

Llavors de dins un llenyer de branques seques, rabasses mig podrides i troncam d'uiastre que hi havia a un recó de sa clasta, va sortir onejant, alçant es cap i treguent desiara sa llengo una serp afamagada, qui, havent senti-

da sa olor de sa llet, se'n va anar cap dret a sa casa, recorregué a salts i bots ses farrades a s'olla colera, i no trobant llet en lloc pegà un siulo qui feia esborronar sa pell de feredat, i amb una revinglada se'n muntà damunt es breç. S'infantó dormia amb sa boca mig oberta tota plena de brosselles de sa mamada que havia fet poc abans. Sa serp s'hi acostà, va aprimar-se com un fil i se n'entrà per aquella boqueta rosada i dolça, com si fos es seu cau. Quan es pastor tornà des poble, es cà qui l'acompanyava començà a seguir un rastre d'es llenyer fins a s'infant, per tot allà on era passada sa serp; però debades cabilaren l'amo i els demés de la casa, mai saberen endevinar què era ço que es cà ensumava.

Des d'aquell dia sa cabra va perdre sa llet d'una mamella i es ninet s'engrogueia i li fugia sa carn i sa alegría, mentre s'inflava es seu ventret. — Juriol, deia tothom; i a l'entrant es pobre petit plorava sempre i mai es veia fart de mamar.

El mostraren an es metge; aquest li va ordenar paperets i altres putingos, però en lloc d'adobar-se, de cada dia estava pitjor. Ses dones des tai i els missatges no es sabien avenir de què no haguessin cercat mestre Pindango; es curador, qui tants n'havia composts de malalts més que aquell, i fins i tot en poc temps s'era posada bona sa fia de madó Brull que li menaren i això que molta gent sospitava que son enamorat l'havia encisada. Sa madona ja hi estava ginyada; i tant ho digué a l'amo, que a la fi aquesta hi va consentir.

Tot d'una que mestre Pindango va veure aquell ninet, qui ja se n'anava a la vela, va conèixer de quin mal se dolia; però en lloc d'explicar-ho an els seus pares, sols els va dir: «Si feis lo que vos diré, aviat es vostre fill quedarà bo i sà. — Abans que tot heu de tenir-lo vint i quatre hores sense donar-li aliment, res de cap casta, ni llet ni tant sols aigo, començant es dejuni a la fi de mitja nit. Llavors quan es rellotge tocarà sa darrera bataiada de les dotze, posau-lo penjat pels peus amb son cap

dins una caldera, casi besant sa llet aca bada de monyir de ses ouveies de sa guarda, tenint esment que n'hi haja una de senar. — No heu de fer gens de remor, esperau quiets mitja horeta, i veureu es mal que fugirà de s'infant».

Així ho feren i no se'n varen penedir. Es nin feia grans plors i pegava fortes revinglades entre 'ls braços dels seus pares i des pastor que eren els qui l'aguantaven, fins que, passada una bona estona, començà a sortir-li per sa boca es cap aplanat i ferest d'una serp magre i allanguida, qui acabà per caure dins sa llet de sa caldera.

«Sa sort va ésser que li fos eñtrada dins es ventre a es mes de Maig quan ses serps no tenen verí, perquè si fos estat altre temps de s'any seria mort sense remei».

Encara ara, sempre que veig dins la casa, a la calentor del foc de la cuina, la llet dins la caldera d'aram, les ferrades mostoses, l'olla colera, els fogassers i el pastor formatjant, me record de la serp de son Catany.

IV

FLORS I OCELLS

Aquestes contarelles són més bé impressions de l'infancia que raonades memories d'un caçador amant de l'art. — No som estat mai caçador de bon-de-ve-res.

Ja fa molts d'anys que vaig fer les primeres caçades d'ocells, per mi les més entretengudes i agradoses de totes. El dia abans els meus companys i jo, triàvem de bri en bri, de les manades d'espart de lligar vinyes els més drets i millors; i quan en teniem prou, tallant-los d'una mateixa mida, d'un poc més d'un pam de llargaria, los cremavem una mica per la part més groixuda, i ja teniem l'espartada llesta i conforme.

L'endemà nos cridaven de bon matí, ferm que ho havíem encarregat. Nos vestíem amb una grapada, i amb dues d'aigua fresca per la cara, deixondits i alegres, baixàvem lleugers del quarto de dormir. Tot-d'una començàvem a enviscar l'espartada, passant i tornant passar la mà banyada d'oli per entre'ls brins d'espart ben untats de visc. Fet això sense perdre temps, d'una corre-guda nos tiràvem dins l'hort, devés la bassa on se trobava l'abeurada (1) que havíem d'enviscar; una regadora o cequia llarga per la qual corria un ratjoli d'aigua clara sempre seguit que s'escapava de la paleta del safreig. Com mai s'hi acabava, els ocells hi acudien assedegats

(1) Diuen l'abeurada i també la beguda an 'el racó basiot on se posa el visc o els filats per agafar els ocells.

durant els dies calorosos de l'estiu, en què tant poca se'n troba d'aigua pels entorns.

Enviscàvem depressa, posant un bri davant l'altre a lo llarg de la cequia, a cada banda de l'aigua, a fi que els ocells no poguessin beure sense quedar enviscats. Tot seguit fèiem la barraca amb branques verdes de morera i lladoner, prou gran per contenir sis o set persones ajupides damunt pells de xot i herba seca, su devall el peroter gros, arracer de l'alta paret d'esquena d'ase, que volta l'hort, a l'ombra dels vells morers i dels fritals, sota'ls quals corria la regadora de la beguda, que, d'una cap a l'altre, enfilàvem des de l'interior d'aquella coveta.

El sol ixent, la frescor de la matinada, lo agradable del lloc i l'il·lusió de la pròxima caçada, m'omplien d'alegría i dolç benestar.—No hi havia remei; per molta via que féssim sempre eren pasats els primer esbarts de sol·leres quan tot estava a punt. De tot d'una, fins devers les nou, no ens cansàvem gens ni mica perquè venien ocells sempre seguit i eren les millors hores per agafar-ne. Sovint en compareixien d'una partida de castes, però els que solíem enganyar eren els manco porucs o menys deixondits que els altres; buscarets, ferreriços, rossinyols, passaforandins, ullets-de-bou i pinsans. Quasi sempre el primer que s'enviscava era una juia; un ocell gris, petitoi, de bec, cames i carn fluixenca, i molt torpe. Sense por ni mirament de cap casta se n'anava dret a l'aigua i per poc que tocàs qualque verga ja es quedava enviscat. Si aleshores n'hi havia d'altres en terra vora l'abeurada, o posats per les rames dels arbres de l'entorn, la torpesa d'aquell animal nos feia rabiari, perquè, al veure'l els altres volatejar, fugien espantats.

No sé per quin motiu aquell ocell tant

humil era en vida, i també després de mort, el manco estimat de tots. Record que els atlots de l'escola, si n'agafaven quelcun li aficaven una agulla per dins el cervell, i, amollant-li, prenia el vol cap amunt en línia recta, com fan les cucullades, i llavors queia en terra com un pedaç, estufadet i mort.

Un dia que ma mare me'n va donar una de juia, que acabava d'agafar dins una sala, vaig fer lo mateix que els atlots de l'escola, i ma mare qui ho va veure em va dir: «Mal cor; qui t'ha mostrat de fer aqueixes coses tant salvatges?—No te'n tornaré donar mai cap d'ocell.» Tenia molta raó; llavors me'n vaig fer càrrec, i sempre me n'he recordat.

El sol se feia amunt i la calor forta d'aquells dias bascosos aviat emperesia els caçadors i el ocells. Passades les nou, els pocs que venien se posaven amagats entre'l fullatge dels arbres, molt quiets; tot lo més se mudaven de tard en tard, d'una branca a un altra, i allà s'estaven piulant desiara amb monòtona peresa, fins a fer-nos perdre la paciència.

Lo pitjor era que, com caçàvem amb visc foraster, una mescla de llonja i pega grega, amb la calor del sol se aclaria; i si es tirava qualque gorrió dins l'abeurada, fugia mig enviscat. El visc mallorquí, el que feien els atlots amb el suc de les lletreres de la Mola i unes quantes gotes de garrova verda, aferrava com la rabia; però no nos hi deixaven caçar, perquè escalda la pell per tot allà on la toca. Encara que durant aquelles hores d'ensopiment no agafàssem gaires ocells no deixàvem mai la barraca més que el temps del dinar. Tòt d'una hi tornàvem i sovint nos hi adormíem. Hora baixa enviscàvem de fresc altra volta la cequiola, i a la caiguda del sol, poc abans de la posta, venien

els darrers esbarts i agafàvem uns quants ocells més. Entre tots quasi mai solien passar de dues dotzenes.

En aquells temps vingué a la possessió per tenir esment a l'hort, un hortolà de l'horta de la ciutat, un homenet ja granat, prim i magre, de cabells clars i estopencs, cara redona i ruada, ceies rosenques i poc visibles, pipelles socorrades i ulls tèrbols i vidriosos. En el lloc del nas sols s'hi veia una especie de gra vermell a mig madurar, sobre'ls amples orenells sempre en moviment, com si hagués de fer un esforç per respirar-hi. Semblant a En Sukikh d'En Turguenef, posseïa totes aquelles habilitats que entretenen i donen gust als infants, sens deixar d'èsser molt entès en tot lo referent al seu art, però, tant mal feiner, que estimava molt més xerrar i jugar que no treballar en el seu redol. No es va torbar a fer-me un estel d'esquerdes de canya i diaris atrassats, que a lo manco tenia dugues vegades la meva alçada, amb una cua molt llarga de paperins de color i una estrella en el centre pintada amb almangra; un estel com mai l'havia somniat. Els diumenges al capvespre l'alçàvem dins la tanca de l'era i al veure'l tant amunt i tant ben assentat era l'admiració i l'enveja dels atlots que en feien volar d'altres aquí i allà per tot el fons de la vall.

Però de rés entenía tant el *sen Verger* (tal era el sobrenom de l'hortolà) com de caçar ocells. El dia de Sant Joan va dur-me de ca-seua uns filats més amples i més llargs, que cap dels que fins llavors havia vist. L'endemà amb l'esment i acert d'un caçador experimentat va plantar-los a la improvisada beguda, devall dels morers de l'hort, tapant amb herba tota l'altra aigua de la regadora.

JOAN ROSSELLÓ

(Continuarà)

Editorial Ibèrica, Passeig de Gracia, 62-BARCELONA

Obres completes

de l'Il·lm. Sr. Dr.

D. Josep Torras i Bages

Bisbe de Vich

Vuit grans volums de 400 a 500 planes cada un, amb paper luxós i refinadíssima impressió

Preu de l'obra:

Per subscripció, pagament a la bestreta

Rústega

Ptes. 35
45

Acabat el temps de la subscripció la obra valdrà

Rústega

Ptes. 45
50

Tela

» 50

LA MORT

Hi havia uns pares que eren molt pobres i heus-aquí que el fill petit va dir-los:

—Jo aniré a fer fortuna.

Als pares els sabia molt greu que se'n anés, mes li donaren la seva benedicció i un sarronet amb pa i formatge, i el deixaren anar a buscar fortuna.

El noi camina que caminaràs, tot lo més que arreplegava era alguna caritat i encara, i així és que prompte quedà reduït a la miseria, i no tenint altre recurs, se'n anà a una ciutat i es feu soldat de les dobles, i com mai s'havia vist amb tant de diners, comença de gastar-los fins a quedar altra volta pobre.

Heus-aquí que vingué una guerra i el van ferir, i quan se veié tant malalt i sense recursos, sol i abandonat, ell que comença a cridar la mort, i crida que cridaràs, crida que cridaràs, a l'últim se li presenta.

I ell que li diu:

—Ola mort! com anem? gracies a Deu que m'has sentit; temps ha que et cridava. Aquí em tens perquè te me'n portis.

La mort, quan el veié tant valent, ella que li diu:

—Ja que no et faig por, i en veure'm, lluny de fugir, encara em crides, per lo valent que ets, no solament no te me'n vull emportar, sinó que encara et faré ric; ara comença a sopar i desseguida estaràs ben bo.

I feu sortir una taula de bones viandes, que el noi es menjà a tot plaer, i tant bon punt hagué sopat, la mort que li diu:

—Puja'm a coll;

I en un moment se l'endugué a una ciutat.

Allí li va donar una bossa de diners i li va dir:

—Ara ves-te'n a comprar roba i ves-teix-te com un gran senyor; fes-te pas-

sar per metge, que jo et prometo que et faràs ric; quan t'enviïn a buscar a una casa, encara que el malalt estigui molt i molt mal, que sembli que tingui de morir-se, si em veus al peu del llit, el malalt se curarà, mes si em veus al cap, per bo que et sembli, estigues cert que es morirà; emperò t'adverteixo que cada dia, al punt de la mitja nit, tens d'ésser a la porta del cementiri i allí ens trobarem tots dos i em donaràs la meitat de ço que hauràs guanyat; mentres ho facis així jo no et deixaré mai i et podràs fer ric i viuràs eternament; mes si deixes de fer-ho, et mataré.

El noi tot content va anar a comprar-se roba i a buscar una de les millor cases i va posar un gran rètol que deia que allí hi havia un metge que endevinava els mals que eren de mort.

Heus-aquí que el van anar a buscar a casa d'un home molt ric, molt ric, que era als últims de la seva vida, i així que el jove va entrar al quarto i va veure a la mort als peus del llit, va dir als de la casa que el malalt curaria, que li entenien bé el mal; li va receptar una medicina i al cap de tres o quatre dies aquell ja corria per ses cames.

Això li va donar molt de nom i va fer cures i més cures, i molta gent que semblava que no tenien rès, va endevinar que es moririen i a altres els curà, i adquirí tal nomenada, que guanyà molts de diners; i cada dia anava al cementiri a partir-se'ls amb la mort.

I tants de diners va guanyar, que a l'últim se feu un palau molt «hermós» i la filla del rei que vivia davant, se'n va enamorar tant, que va dir que es volia casar amb el seu amo.

El noi, tant bon punt va dir-li, estigué molt content, i digué que si desseguida, i encara que la filla del rei li imposà per condició que no volia que fes més de metge, ell va dir que li era precis fer-ne perquè sinó moriria de tristesa, puix

tenia por que la mort no s'enfadés.

La filla del rei va consentir-hi, mes amb la condició que cada dia li tenia de donar compte dels diners que guanyaria; i com el jove ne tenia de donar la meitat a la mort, heus-aquí que els comptes mai li sortien.

Així és que la noia se'l va posar a espiar i va veure que cada dia al punt de la mitja nit, se n'anava de casa. Ella que sí a la nit següent tanca totes les portes i no el deixa sortir.

L'endemà tornà a fer el mateix, mes ell se mostrà tan enfadat que de totes maneres li va fer donar la clau i se n'anà.

Quan va ser al cementiri va trobar la mort que estava molt enfadada, mes li va demanar perdó i li va dir que ja no hi tornaria mai més.

L'endemà la seva esposa va atrassar tots els rellotges de la casa, i quan ell va adonar-se'n, eren ja tocades les dotze, i no va poder anar al cementiri.

—Ba! digué entre sí, ja hi aniràs un altre dia; així com te va perdonar aquella vegada, també te'n perdonarà una altra; què en té de fer la mort dels diners?

I aquell dia va trobar-se malament i més malament fins que a l'endemà va dir:

—Avui si que tens d'anar-hi, no fos cas que la mort te'n fes alguna de les seves.

Heus-aquí que al vespre no va tornar a casa perquè la seva dona no el privés d'anar-se'n, i al ser les dotze de la nit, se'n va entrar al cementiri.

I en ell va trobar a la mort, la qual estava tota contenta, i ella que li diu:

—Ola! tu per aquí? ja em pensava que no volies venir més. Ara et vui portar a un lloc que no hi has estat mai; emperò tu m'hi tens de dur.

De una gambada li puja a cavall, va agafar un bastó i a cops el feia córrer com un boig sense deixar aturar-lo.

El noi ja no podia més; per fi van arribar a un camp que tot era de llumets, tot de llumets, i allavores la mort

va baixar i va dir que se'ls mirés a veure si en coneixia cap.

I el jove va dir que no.

I la mort li va dir;

—Doncs, mira, aquells són els teus fills i aquell altre un xic més curt és la teva esposa.

I el jove tot esgarrifat va dir:

—I la meva?

—La teva és aquesta.

I li senyalà un llumet que bo i era acabat, com que quasi ja no feia gens de llum.

El jove conegué llavors que era arribada la hora de la seva mort, i agenollant-se als seus peus, li va demanar perdó; mes la mort li va dir que no n'hi havia per ell, i d'un cop de dalla li llevà el cap.

Allavors el palau que s'havia fet va caure amb gran terratrèmol, salvant-se sols sa esposa i sos fills, i mai més se parlà d'ell, així com tampoc del metge que tanta fama tenia.

I acabat, amen Jesús,

Darrera de la porta n'hi ha un fus.

BLANCANEU

Una vegada era un pare i una mare, que no podien salvar cap criatura; totes se'ls morien.

I sempre deien:

—Al menys poguéssim salvar aquesta, al menys poguéssim salvar aquesta.

I una noieta que tenien i que era a qui ho deien, vingué que se salvà.

I heus-aquí que quan la noia fou un xic grandeta, els seus pares moriren i no li quedà ningú més que la seva padrina, la qual era bruixa i habitava un castell lluny, molt lluny, al mig d'una gran boscuria.

I ella que se'n hi va, camina que caminaràs, truca, i la seva padrina la va rebre molt bé, i la va tancar a dintre, com que aparedà totes les portes del castell, i ella sense sortir mai se crià «guapa» i blanca com una estrella.

Sobre tot se li féu una cabellera molt llarga i «hermosa» com de seda, i quan la padrina volia sortir del castell se girava a la noia i li deia:

—Blancaneu, estén tos cabells, que me'n aniré amb ells.

La noia se desfeia sa cabellera i aquella s'hi deixava anar fins que era a terra.

I quan volia tornar a entrar deia:

—Blancaneu, estén tos cabells, que vull tornar amb ells.

I la noia tornava a estendre sa cabellera, i sa padrina hi pujava.

Heus aquí que el fill del rei s'encepegà a passar per aquell siti, i veient un castell que no tenia més que espitlleres, curios com era, començà de mirar per elles, i veié Blancaneu, blanca i «hermosa» que encantava; i ell que tot estranyat li pregunta si era persona humana.

I la noia li diu que sí i que la seva padrina la té tancada d'aquella manera.

I éll que li diu:

—Perquè no fuges?

I la noia que respòn:

—Perquè no puc; prou ganes que entinc, que ja estic cansada d'estar aquí dintre sense poder sortir mai.

I el fill del rei li pregunta si hi ha cap finestra en tota la casa, i ella li diu que no, sinó que sigui en un quarto que és el de la seva padrina, on no ha pogut entrar mai, per tenir-lo aquella sempre tancat.

Llavors el fill del rei que li diu:

—Sabs què tens de fer perquè et deixi la clau quan se'n vagi? et poses be'n trista, ben trista, i així t'afloquiràs i faràs llàstima a la teva padrina, i quan aquesta et preguntí què tens i perquè et poses tan malalta, tu li dius que és perquè no t'ha ensenyat mai la cambra que té tancada, que això és prova que no t'estima i que té en tu poca confiança.

La noia prometé de fer-ho, i el príncep tot esperançat i content se'n anà al palau de sos pares i els digué que havia vist una noia tant «guapa» i que volia casar-s'hi. I els pares li digueren que si era tant «guapa» com deia, que ja podia fer-ho, que ja n'hi donaven llicència.

Heus-aquí que la noia començà a fer ço que el fill del rei li havia dit, i la seva padrina tot era preguntar-li perquè tant s'amagria. I ella sempre li feia la mateixa resposta que era perquè no la estimava gaire, ja que desconfiava d'ella i no li deixava veure aquella cambra que tenia tancada.

Tant i tant li va dir, que la seva padrina un dia li contestà:

—Per això pateixes, «tonta?» vina que te l'ensenyaré.

I l'acompanyà a la cambra.

I quan fou hora de marxar, ella que diu a la noia:

—Blancaneu, estén tos cabells, que me'n aniré amb ells.

I la noia estengué sa cabellera, i aquella tot lliscant-hi, eixí al defora.

Quan hi fou, el fill del rei se'n anà cap al castell com acostumava cada dia i cridà a Blancaneu, i aqueixa li diu que és a la cambra de la finestra.

—Com ho farem doncs per fugir?

I la noia que li diu:

—Digues:

—Blancaneu, estén tos cabells, que pujaré amb ells.

El fill del rei ho diu, els cabells s'estenen fins abaix, i ell puja a la finestra, i podeu contar, quan se veieren junts, si n'estigueren de contents! Mes tement que la padrina pogués tornar, la noia que diu al fill del rei:

—Digues:

—Blancaneu, estén tos cabells, que fugirem amb ells.

Ell que ho diu, i esteñent-se la cabellera, tots dos van lliscar depressa, depressa fins ésser a terra, i van fugir desseguida perquè no els atrapés la bruixa.

Quan aquesta va arribar i no trobà a la noia, se posà furiosa i pujant a dalt d'un arbre digué:

—Altafulla!

I l'arbre va anar pujant, pujant, fins que la bruixa va veure a la noia amb el fill del rei que fugien i es posà a cridar:

—Ai, Blancaneu, amb quina amargura em deixes!

I el fill del rei diu a la noia;

—No et giris perquè sinó ens pervindria algun mal.

I la bruixa:

—Ai, Blancaneu, amb quina amargura em deixes!

I el fill del rei:

—No et giris.

—Ai, Blancaneu, amb quina amargura em deixes!

Tant i tant ho va dir, que la noia se gira i la bruixa li tira una cua d'ase a la cara i la noia tornà més lletja i negra que no es podia veure.

—Vetaquí com t'ho deia; com ho faré ara per presentar-te a mos pares després d'haver-los dit que eres tant «guapa»? Val més que t'entornis al castell de la teva padrina.

Mes la noia que li diu:

—No hi vull tornar; perquè me'n treies.

Arribaren al palau del rei, i quan aqueix i sobre tot la reina veieren aquella cara tant lletja, digueren que no la volien i que ja se'n podia entornar cap allí d'on havia vingut.

Mes ella que diu:

—Perquè me'n treien?

—Bé, digué la reina, de què sabs fer?

I ella que diu:

—No pas res.

—Doncs, només te casaràs amb mon fill si guanyes a la seva germana a brodar una camisa.

Perquè es pensava que la noia no ho podria fer. I la tancaren en un quarto

amb una minyona per servir-la i anar-li a buscar lo que hagués menester.

I la noia l'envià a buscar una cosa que li feia falta, i quan la minyona passà per davant de la filla de la reina, que estava espiant ço que la noia faria, aquella que li diu:

- Moça del fill del rei, on vas?
- A cercar borrar per mi senyora.
- Porta-m'en per mi.

I la minyona s'amagava la tela fina a la butxaca per a la noia, i donava el borrar a la filla del rei.

I tornà a passar la criada, i la filla del rei que li diu:

- Moça del fill del rei on vas?
- A cercar fil d'empalomar per brodar la camisa.
- Porta-me'n per mi.

I la serveïta li comprà fil d'empalomar i donà el fil d'or a la noia.

I aquesta li encomenà que anés a cercar agulles.

- I la filla del rei que li diu;
- Moça del fill del rei on vas?
- A cercar una agulla saquera per brodar la camisa.
- Porta-me'n una per mi.

I la criada li porta una agulla saquera i a la noia una agulla d'allò més fina.

Heus-aquí que finit el temps que els havien senyalat, fan comparèixer a la filla del rei i a la noia, i aqueixa treu una camisa tant fina i ben brodada que feia goig de veure; mes aquella una camisa que la branca era de borrar, tota mal cosida, i els pares en tingueren gran enuig i la volien treure de casa.

Mes la reina diu a la noia:
—No per això vull que et casis amb mon fill, si per cas, tens de guanyar a la seva germana en presentar un goç més bonic i més ben ensenyat que no pas el que presenti ella.

I tancaren a la noia en un quarto, amb la mateixa minyona per servir-la.

I la minyona que surt i la filla del rei que li pregunta:

- Criada del fill del rei, on vas?
- A cercar budells pel goç de mi senyora.
- Porta-me'n pel meu.

I la minyona li va portar budells i al de la seva senyora, confitura i «bolidos».

Al cap d'uns quants dies la minyona que torna a passar i la filla del rei que li pregunta:

- Criada del fill del rei, on vas?
- A cercar una gavia pel gocet de mi senyora.
- Porta-me'n una per mi.

I la minyona li va dur una gavia de ferro i a la noia una escapateta de cristall amb coixins de seda. I la noia ensenyava tant bé al seu gocet, que fins li feia fer acataments i besos.

Heus-aquí que arribà el terme de presentar cadascuna el seu goç, i la filla del rei presentà un goç com de Judea, de tant lleig que era, tancat en una gavia de ferro, i així que sortí, se'n anà a mossegar les faldetes de la reina.

Per la qual cosa aqueixa es cremà tant en veure una cosa tant lletja, que volia treure sa filla de casa; mes en canvi Blancaneu, presentà un gocet tant bonic i hermós, que fou l'admiració de tothom, i més quan veieren que s'alçava dels coixinets de l'escapateta de cristall i es posava a fer acataments, tot agenollant-se davant de la reina, i a fer-li besos.

I aqueixa que li diu:

—Ara sí que has guanyat la mà del meu fill.

I li concedí permís per casar-s'hi.

Llavors van enviar a cercar la bruixa i el fill del rei li va demanar que tragués la cua d'ase del front de la noia, i la bruixa ho féu i aquella tornà a ser tant «guapa» com abans era i blanca com la neu mateixa, de modo que donava goig de veure, i els pares en foren contents i se'n celebraren unes bodes com mai s'hagin vistes i tots foren feliços per tots els anys de la seva vida.

F. MASPONS I LABRÓS.

LLETRA VI

A Xenius

Fa dugues cartes, amic, que evocant la vista de les barques haguda allà a Caldes d'Estrach un dematí de mar de plata travessada de vies de blau, mar sense panteig, ni gairebé sospir, parlant dels homes de dins d'aquelles barques, encisat de la vista, dalia: Si tant sols ells es poguessin veure com jo els veia aquella hora!

No em deixa el pensament que per a aquests homes dorm encara en la possibilitat una faisó de partit homèric que el secret de la seva força no fos sinó la llur vida mateixa cantada.

Els, i els homes dels nostres llocs elementals en general, conreadors de la terra o mariners, m'apareixen encara lliures del concepte guerrer de la vida que l'obrerisme comporta, perquè aqueixos treballadors dels llocs elementals tenen si decàs la pura lluita amb l'element i prou, salvant casos d'excepció. Doncs, costaria gaire, aplegar-los en una faisó de partit homèric? que ells és veïessin per l'esguard clar d'un Home en les seves hores de calma, en les seves lluites amb l'element, en els seus parlars i en ço que s'abscondeix en els seus silencis? Un Apeles Mestres, un Ruyra, aquest hereu del mar, un Agulló... en són els homes d'un partit així.

Un dia a la plana del Llobregat, de lluminosa amplada gairebé marina, olorosa de forratges i fruiters, de trespol flonjo, el sentia viure en mi un partit semblant, que dic? una patria.

.....
Tornem-s'en pels camins
que ja és meu aquell aire
i he tornat a sentir
la veu pairal dins l'ànima,
He après de valentia i humilitat
sotjant el riu i remembrant l'arada,
i a coneixe el treball i el seu descans
per himne de la patria.

He jurat novament la bandera dels cels,
de blava llum teixida, de nuvols endaurada,

estimant com a lluita la que no exclou l'amor:
la de l'home amb el riu de feresta abraçada.

I en el meu recent festeig amb la marina de Caldes d'Estrach em tornava a instar el cant.

L'endemà passat de la visió de les barques descrita en altres dugues lletres, sortia a barquejar a la vela amb els meus tresors de carn. Aquell home de mar que altres vegades he anomenat governava la barca; la seva barca. Com en un encantament tenia la mirada aglenya dels seus petits ulls blauverds fitadors, un xic durs, posada en el ser prim i eixelabrat que s'esmuny invisible als profans no se sab bé en quin indret entre aire i aigua. Ja traspassàvem els primers suros flotants senyaladors dels llocs on els mariners, qui primer hi és, deixen sumergides refiadament les nances de pescar, per treure-les l'endemà a llustre de dia; ja trobàvem enllà l'indret on l'aigua es veu d'un tint més blau que a la platja; ja havíem vist pel cantó de terra anar-se aixamplant l'horitzó de muntanyes no gaire altes, i manyagues, i al peu apareixe-hi aquells blancs, cada un una vila marinera, i de retorn atravessàvem amb la quilla lliscadora l'estela de la luna, frissosa d'un ponentol que el mariner ja endevina al començar el passeig. Mai com aquella hora he sentit el ser del vent tant viu. Fou aleshores que algú de nosaltres sortia a parlar de la guerra sense poder fer més; era pels dies de les noves ferestes. Y el mariner, sense fel ni parencia, no treient l'esguard del ser invisible sospés entre els dos elements, sinó ço que l'atenció als interlocutors demanava, natural i discret com el vesperol que inflava la vela, mes amb un fons d'emoció, ens mostrava l'ànima nua amb aquella veu que li ix del pit com d'una caixa harmònica: «Ah, no! Anar a matar uns homes que

no m'han fet rel... Primer m'hi portarien a troços» Sóta la vela valenta que ja mig és sostre i paret tal deia l'home que és el mar en carp humana, que ha vist de cara, Deu i la mort, i que, nedant o amb els remos o el timó podria posar-se parió d'Ulises.

Aquelles paraules en ell no eren un *tràgala* als militars, no eren un *anti* qualsevulla, no; i jo us preguntaria, amic, si una autoritat com la que vos n'anunciàveu l'albada en l'esperit de la França gosaria condemnar aquest fill honrat dels llocs elementals, sense avergonyir-se'n. No hi ha entre l'Anar-

quia i l'Autoritat un moviment més que cap altre incontaminadament humà, tant lluny de l'Anarquía com intangible a l'Autoritat, que en diríem Honrat Albir? No l'hi sentiú pur com el vesperol, en les paraules del mariner aquest Honrat Albir?

Jo no més sé que aquella hora el meu festeig amb la mar s'il·luminava d'aquella claretat homèrica que segella d'etern el moment vist cada dia i la paraula eixida del cor. Pogués aguantar-se'ns hi tothora el món sota aquella claretat homèrica!

JOSEP LLEONART

De la Premsa

EL ALMA BRITANICA

Claro está que esa guerra vastísima tiene muchos aspectos. Entre Alemania y Rusia, entre Austria y Servia, es el viejo pleito germano-ésloavo. Entre Alemania y Francia es el choque del principio revolucionario con el autocrático. Pero acaso el aspecto más interesante es la lucha entre alemanes e ingleses. Tal vez sea también el más enconado y profundo de los odios.

Tengo por Inglaterra una fuerte simpatía. He aspirado en las páginas de su historia el vendaval primitivo de la libertad. Hay un no sé qué de manantiales de bautismo civil en el río de su pueblo. En las horas de depresión nacional, cuando el pesimismo abate vuestra frente, acudid a reconfortaros en la memoria de los momentos «álidos» de ese gran pueblo, volved la vista a su situación geográfica, y sentiréis la presencia del gigante como un centinela que guarda, en la niebla, la maternidad tradicional de Europa; sentiréis, en fin, el alentador ejemplo de una serena majestad colectiva. Britania tiene hoy, en sus pechos de matrona, las fuentes de vida del Viejo Mundo. Y allá, en América, otro pueblo admirable, digno hijo de Albión, los Estados Unidos, levanta otra formidable metrópoli de sano intervencionismo, al cual va debiendo el Nuevo Mundo su emancipación y su libertad. — Francia, Inglaterra, Norte-América; he aquí mis tres grandes patrias espirituales.

Inglaterra y Francia, las dos naciones de la Revolución europea, representan algo así como el principio solar y el principio lunar en el sistema de nuestra civilización. Hay algo de teogónico en ese dualismo, como el principio masculino y el femenino de nuestra progenie ideal; como un Osiris y una Isis, como un Apolo y una Diana.

Francia, dulce y bella, graciosa y espiritual, inspirada y nerviosa nos infunde más amor que confianza. La adoramos como a una amada deliciosa, con cierto sabor exquisito de recelo por una posible defección, nacida de su propia debilidad de mujer... Ella, la gran patria revoltosa, tuvo (no podemos olvidarlo) un Luis XVIII aclamado en París entre la vergonzosa escolta de tropas extranjeras y vendeanas, en aquel mismo París del 14 de Julio y el 10 de Agosto, y después de la epopeya flamígera de Napoleón. Ella la gran Amiga digna de todas

las ofrendas, entró en España con sus 100.000 hijos para imponer el más odioso absolutismo, después de haber entrado con su noble José Bonaparte para importar los gérmenes gloriosos de la libertad. Ella, la suavísima Hetaira, quiso combinar monstruosamente, incautamente, sus amores por la leyenda imperial y por la republicana en 1848, y cometió la torpeza de poner al frente de su segunda república a un príncipe napoleónico, para que preparase la traición de 1851...

Pero a esa Francia, inconsecuente y generosa, la queremos con amor de amante, con embriaguez y voluptuosidad, con desvarío tanto mayor cuanto mayor puede ser el peligro de su infidelidad, al azar de los vientos históricos. Sabemos que si ella se ofrece como codiciado botín de guerra, como una Helena, bien vale la pena de dejarse matar por ella para no verla profanada por los enemigos exteriores ni, sobre todo, por los interiores; y pensamos que siempre nos quedaría su gran tradición de bacante, su gloria ejemplar de expugnadora de Bastillas, para que nos guiase en la lucha como una sombra cuando ya no pudiese guiarnos como un cuerpo... — Por eso hoy seguimos ansiosos el rastro de sus ejércitos, inclinando la cabeza para recibir su sangre y su llanto como un crisma de fortaleza. Abrimos cada mañana, ansiosos, palpitantes, la hoja que nos trae sus noticias, ávidos de leer en ella el boletín vibrante de sus victorias...

A Inglaterra la queremos con otro amor: como a una madre heroica, madura y fuerte, una Juno marina, cuyo regazo nos serviría de refugio en el caso de un desastre total, y cuya mano algo ruda acariciaría nuestra frente dolorida de románticos azotados por el desengaño. Último reducto de Europa, ella sería, en grande, lo que Venecia (la ciudad de Venus) fué para el mundo clásico cuando los bárbaros profanaron Italia y cuando los turcos entraron en Constantinopla.

En los días trágicos que vivimos, ¿no pensáis, durante las horas de duda, que la victoria de los aliados tiene la garantía de esa nación, para quien no podéis imaginar derrota posible? Allá, en los mares caligerosos, vais siguiendo con la fantasía las rutas secretas de la flota británica, como quien paladea un vino de confortación. Y recor-

dáis, por sus nombres ya familiares, la silueta enorme de sus naves, que habéis visto en nuestras bahías mediterráneas, bañados por nuestro azul que bruñía sus armaduras empañadas por la niebla.

Esa es la fuerte palabra que nos inspira Inglaterra: «confianza». Confianza en su éxito y en la continuidad de su espíritu, confianza en la integridad de sus normas, tanto en los días de gloria como en los días de adversidad. Sus brazos membrudos son el gesto de una gran madre, una Roma civil, loba añosa y áspera, pero fiel. Pensamos en su Londres, siempre abierto a los desterrados del orbe, obesos del delirio de las acracias, de las vindictas sangrientas y paradójicas por el bien, por la fraternidad. Pensamos en su historia viril, redimida por la sangre de un rey, atronada por la más sonora de las tribunas de Parlamento. Pensamos en sus líricos, los más altos del mundo, y en su teatro, el más glorioso de la tierra. Pensamos en su colonización, que ha ceñido el planeta, haciéndolo resonar con los acentos del propio idioma y cruzándolo con las vías de su comercio, ríos vivientes y sagrados de la sangre inglesa.

Y recordamos, sobre todo, que Inglaterra, por haber odiado el fuerte del continente, por haber sido la enorme rival invencible, rival de España bajo Isabel Tudor, rival de Holanda desde Cromwell, rival de Francia desde la guerra de Sucesión hasta las napoleónicas, rival de Alemania en nuestros días, ha sido también la gran desconocida, la calumniada. ¡Cuántas ineptias, cuántas incongruencias se han vulgarizado respecto de ella! Se la ha motejado de pérfida, rapaz, positivista; se ha querido presentar su causa como la de un imperialismo enfrente de otro. — No, no. Inglaterra, la «práctica», la «falaz Albión», es la que lucha hoy, idealistamente, caballerescamente, por la fe de los tratados internacionales, por la palabra de honor de las diplomacias, por el derecho de gentes, verdadera característica del progreso humano. Inglaterra, al intervenir en favor de Bélgica, no ejerció un derecho, sino que cumplió un deber, puesto que su firma (como la de Alemania) la obligaba a garantizar con su fuerza la libertad que Bélgica no podía asegurar con la suya. En la intervención inglesa actual hay una tácita delegación de todos los pueblos del mundo, de todos los cantones implícitos de la federación universal, puesto que el ataque al derecho de gentes es en realidad un ataque a todos los pueblos. Por esto algunos han visto en Inglaterra la nación tutora y hegemónica del europeísmo, la nación qui-jotesta, heredera del Artús legendario del ciclo bretón. Pues qué, ¿caso la intervención por la libertad y la independencia de los demás no es el signo de las fuertes superioridades tutelares? Con un romanticismo donde latía la última centella de un Byron, que dió la sangre por Grecia, Inglaterra, desde Gladstone, clamó por la piedad internacional hacia los restos irrederentes del Oriente sometido a Turquía, y la oposición germánica consolidó el poder del sultán rojo...

¿Inglaterra imperialista? ¡Pero si el imperialismo no consiste, burdamente, en una vasta posesión colonial ni en una potencia incontrastable,—sino que es carácter interior y político, ejercicio agresivo de la soberanía! ¿Cómo ha de ser imperialista la nación civil por excelencia, la única de Europa donde no sea obligatorio el servicio militar? ¿Cómo ha de ser imperialista Brita-

nia, que acaba de dar libertad a Irlanda, mientras los dos imperios centrales son una sumisión violenta de Polonias, Alsacias, Lorenas, Bohemias, Croacias, al germanismo hostil? ¿Cómo ha de ser imperialista el Estado a quien acuden hoy sus diseminadas colonias, generosamente pródigas de soldados desde los cuatro vientos? ¿Cómo ha de ser imperialista esa Inglaterra que clamó repetidas veces por el desarme, y llevó a su

apogeo, por ministerio del Gobierno actual, una revolución política y civil sin ejemplo?

Por eso se vuelven hoy a ella las miradas de los sedientos de libertad; y acariciando el porvenir, se dicen que si Francia bien merece la pena de morir por ella, Inglaterra merece el esfuerzo de vivir por ella, por la grandeza estética de verla triunfar.

GABRIEL AOSMAR.

(El Día Gráfico)

Neutrales, sí; inermes, no

Más que un acierto, nuestra actual neutralidad es algo así como una ley física. A la hora en que estalló el conflicto europeo, dada la situación de España en todos los órdenes y teniendo en cuenta antecedentes de una inexcusable situación internacional tejida por la Historia, no tenía aquella ni siquiera posibilidad de opción. Hace, pues, lo que fatalmente tenía que hacer, y no exagera el Gobierno su propio panegírico al reputarse fiel intérprete de la opinión del país. Ello podrá no ser una gloria, pero es una verdad.

Es otro problema el que urge abordar. ¿Por qué quieren los españoles la neutralidad? ¿Es esta decisión suya expresión de un juicio, producto de la reflexión, cimiento para obras futuras? No. Triste es decirlo, mas cada español de los que se hallan bien en el presente estado de atonía lo está por esta simple aspiración: *que le dejen en paz*. De modo que la pasividad nuestra, merecedora de ser contemplada como una desgracia, por la mayor parte de las causas a que responde, es cotizada como un don del cielo, que nos permite desintegrarnos de los fenómenos mundiales, seguros de que ni ahora ni luego nos traerán quebrantos ni dolores. En esto, como en política interior, lo esencial para el español-tipo es que no le pidan dinero, que no le perturben sus hábitos, que no le molesten con el cumplimiento de deberes ásperos, que pueda vegetar, en fin.

Y esto es, sencillamente, una ceguera y un desatino. Cualquiera que sea el fin de la guerra presente, es locura pensar que habrá un pueblo aplastado totalmente y otro absolutamente victorioso y que con poner buena cara al vencedor quedará despejado el porvenir. Cuando contienden pueblos de enorme densidad de población, de grandes necesidades expansivas, de complicados intereses económicos, ni el ganancioso podrá dormir tranquilo después del triunfo, ni el que pierda se encerrará resignado y humilde en su solar, renunciando al mañana. Lejos de eso, los antagonismos intransigentes y las combinaciones péfidas prolongarán por mucho tiempo el estado de lucha con las armas, con los tratados o con la subrepticia intrusión de unos pueblos en la política interior de otros. Africa y el mar Mediterráneo serán por mucho tiempo bocados para la codicia y para la pasión; y España, si sale indemne de la guerra presente y de las conferencias que la sigan—lo cual no es poco suponer—, entrará en la más grave crisis para su honor y para su independencia. Todo lo que hoy nos espanta ocurriendo por encima de nuestra cabeza, lo tendremos después enroscado al cuerpo.

Tan claro es esto, que, por decirlo, nadie podrá jactarse de vidente. Todo el mundo lo descuenta de la gama que va desde la vero-

similitud hasta la inminencia. Y al ver a España pasiva a pesar de todo, hay que preguntarse: ¿Qué ocurre aquí? ¿Qué gente somos?

La respuesta es sencilla: Hemos perdido el instinto nacional y el sentimiento de raza. Las generaciones actuales tienen madera de intervenidas. Somos germanófilos o francófilos, pensando en la mano que nos ha de alimentar y en el látigo que podrá azotarnos; pero nadie se rebela ante supuestos tan deprimentes; nadie piensa que todavía tenemos una posición geográfica, una tradición histórica, una razón de vivir. Nosotros hemos renunciado a ser nosotros. Torpemente, cobardemente, hemos ido arrinconando los altos ideales de pueblo y substituyéndolos por un bajo egoísmo doméstico. ¡Cómo si el día que los pueblos pierden la sensación de su ser colectivo pudieran los ciudadanos creer inmunes sus bienes, sus familias y su piel!

Por eso hace tanta falta en España una campaña de *afirmación nacional*. Nada de sueños imperialistas ni de quimeras de dominación. Sólo es menester que sepamos apreciar nuestra personalidad, que nos bastemos para garantizar nuestra independencia, que estemos ciertos de que, al acabar la presente lucha, ni el desdén de unos, ni la ambición de otros, ni las habilidades solapadas de los de más allá serán bastantes para menos cabarnos, sino costando lo que antaño costó el intentarlo.

España aun debe ser España, aun puede serlo. Sólo falta que quiera.

España necesita ser defendida en el mar. No una escuadra, que no podríamos sostener, para influir con ella en los destinos de Europa, sino aquella escuadra sabiamente ordenada en la ley de 1908, que no era una serie de barcos, pero sí un sistema orgánico defensivo del litoral. Porque tener más o menos acorazados es frustrar el esfuerzo si con ellos no se crean elementos auxiliares y subalternos, puertos adecuados, industria nacional, personal apto y, sobre todo, fe y calor de ciudadanía alrededor de la empresa. Cumplir la ley de escuadra como se cumpliría una ley de procedimientos para deshaucios, es peor que no hacer nada. Y aquí me parece del caso recordar que la ley de 1908 está no sólo olvidada por la desidia, sino vejada por la indiferencia, y que estos acorazados recientemente lanzados al agua no son por sí solos la ley de escuadra, y el día que fracasen será gran injusticia culpar del estrago a tal Gobierno o a cuales marinos, cuando la realidad es que el país no los recibe ni los cuida como garantía de su libertad, sino como enojosa carga de justicia.

España necesita tener Ejército. No un Ejército de invasión y conquista, sino el Ejército bastante, *seriamente bastante*, para hacer respetar nuestro nombre y nuestro mapa. Trescientos o cuatrocientos mil hombres que sirvan de garantía eficaz para impedir una agresión momentánea y de trama sobre la que tejer la urdimbre de la nación armada, en caso de mayor apuro. Mas también aquí hay que poner el espíritu popular y el fuego de la pasión. Hacer Ejército no es ascender, adular y condecorar a unos cuantos jefes y oficiales, sino dotar de un ideal común a los que empuñan las armas hoy, que son algunos, y a los que puedan requerirlas mañana, que son todos. No es fomentar exclusivismos odiosos, sino crear supremas unidades nacionales para el pensamiento y para la acción. De la fe de los pueblos surgen los ejércitos; las vanidades satisfechas sólo engendran el militarismo.

España necesita saber lo que valen y cuánto merecen para ser inmunes esos puntos que están en los labios de todos, sin llegar a la conciencia de nadie: Canarias, Baleares, las rías gallegas... y las fronteras de Portugal... y los Pirineos...

España necesita darse cuenta de que el sentimentalismo catalán no es una impertinencia caprichosa, ni un ardid de mercaderes, sino un gran factor español; porque de que los catalanes de este lado de la cordillera reflejen su pensar y sus añoranzas sobre los de la otra vertiente, a que desde el otro lado de la frontera se exploten las inquietudes y suspicacias del lado de acá (como se ha hecho siempre), hay una diferencia...

España necesita advertir que si algún día, en cien años, en doscientos años, fuera dado acercarse a una unidad ibérica, todo conato resultaría fracasado desde luego, si no iba precedido de un hábil resurgimiento de las autonomías locales.

España necesita adiestrarse en el sentido de la solidaridad de sus hombres hasta hacer imposible que cuando millares de ellos fecunden con su esfuerzo el suelo de otro país, pueda éste constreñir a sus hijos a mudar de nacionalidad, así como que pueda darse el caso de que súbditos suyos sean expoliados o fusilados en territorio extranjero, ante la indiferencia de sus compatriotas y de su Gobierno.

España necesita persuadirse de que, indefensa, será el botín para todos los apetitos, mientras que, asegurada su independencia, podrá actuar de factor decisivo en las luchas venideras.

España debe recabar con orgullo la tutela moral que la incumbe sobre los muchos millones de hombres que hablan español, y habrían de sublevarse ante la triste certeza de verse substituida por otros conductores.

España debe indignarse ante la idea de ver sus intereses económicos, su producción, su comercio, mansamente filiales de capital y planes extranjeros.

España debe sonrojarse de tener su política interior manipulada por otros países que, dándonos trato de mentecatos, atizan o subvencionan nuestras discordias y se permiten elegir, de entre nuestros hombres políticos, cuáles deben gobernar, es decir, cuáles serán—por flaqueza, no por maldad—más fácilmente manejables para fines que, concebidos fuera de aquí, no han de ser los de nuestro engrandecimiento.

Para todo esto, España precisa armamento material, efectivo e ideológico; proveerse los puños, el corazón y la mente. Amar lo suyo, pensar en sus destinos y defenderse a

todo trance. Proceder con modestia, pero con dignidad. Convencer a las cancillerías de que no deben tomarse la molestia de ocuparse de la suerte de España sin contar con España misma .. que todavía vive.

¿Es esto una invitación al Gobierno para que nos sorprenda mañana con una movilización?

No. Es una mera indicación al patriotismo de todos para que, sin perder instante, se haga lo que se pueda, pero con decisión de llegar hasta el fin.

Ya hubiera sido buena ocasión la de esta guerra para rectificar nuestra equivocada política africana, trayendo de Marruecos, como tranquilidad de la Península, una parte de los soldados que allí permanecen, sin provecho ni gloria, al servicio de un error. Lejos de hacerse así, cabe la duda de si a la hora presente le habremos agravado pres-tándonos a suplir deficiencias de otros.

En todo caso, aprovechando o desperdi-ciendo tal oportunidad, hay que hacer algo todos los días. Mejorar los elementos de nuestra industria militar, para no pasar por ciertos dolores, que no es menester ni prudente precisar. Aumentar nuestros contingentes tanto cuanto sea dable en cada hora. Orientar el gobierno de la Hacienda y el pensa-miento de las gentes hacia la satisfacción de las supremas necesidades de un pueblo libre. Poner todos manos a la obra con firme-

za y prisa, persuadiéndonos unos a otros de que en ello *nos va la vida*.

Reconozco que frente a esta tesis cabe otra: la de aquellos que creen que la existencia de las naciones se garantiza como la pureza de las niñas, por su propia indefen-sión. Claro es que esa teoría se acaba en cuanto aparece un sátiro. Pero no quiero re-ferirme a esa posibilidad y me limito a ex-poner que los que piensen eso deben tener el valor de decirlo. Ni Ejército, ni escuadra, ni conceptos sobre la constitución interna de nuestra Patria, ni mirada que vaya más le-jos de nuestros términos municipales. Muy bien. Deshágase lo que tenemos, que es co-mo no tener nada, y ahorrémonos los dis-pendios actuales, que por sí solos a ningún lado conducen. Es todo un programa. *Es-cuela y despena*. Escuela, para que eduquen a nuestros hijos en idioma extraño. Despen-sa, para que de afuera vengan a comérsenos los víveres.

Pero los que no se resignen a ese vergon-zoso acabamiento, piensen que urge la obra de *afirmación nacional* y que es un suicidio todo eso de *ir tirando, verlas venir, estar a lo que salga* y—lo repito—*que nos dejen en paz*.

A la hora presente, el problema de Espa-ña es el mismo de Hamlet: ser o no ser.

ANGEL OSSORIO.

(A. B. C)

¡Venga la guerra!

No deben de ser pequeñas la desilusión y la desolación de los cándidos pacifistas que nos hablaban de que acabaría por desapa-recer la guerra.

Y no es lo triste que no desaparezca ni lle-ve trazas de desaparecer la guerra, ni estoy seguro de que a los más altos intereses de la cultura convenga su absoluta desaparición. Lo triste es que la guerra, cuya más alta fundación parece que debía ser la de servir de ennoblecedora y depuradora del odio—pasión tan necesaria al hombre como el amor—está aquí ahora provocando los más bajos, más viles y más cobardes odios, y no precisamente entre los beligerantes, no.

Los beligerantes acaban por no odiarse, si es que empezaron odiándose. El campo de batalla, por trágica paradoja, es el campo de un acercamiento espiritual: de conocerse mejor unos a otros, los que entre sí luchan: de compadecerse en el fondo de sus almas:

de quererse. Alguna vez, lo he dicho, y aho-ra lo repito, que el más caliente é íntimo abrazo fraternal, es el que se dan vencedo-res y vencidos, sobre los muertos de unos y de otros, en el campo ensangrentado de la lucha.

El odio terrible es el otro; el odio feroz es el que se despierta en los meros especta-dores de la contienda. Los pobres gladiadores pelean por la fama, tal vez por la vida, por el pan y la seguridad de sus hijos; la vil ca-nalla que aulla desde las gradas del circo, azuzando a unos o a otros, insultando a és-tos o a aquéllos, no lucha, pero odia.

El espectáculo es repugnante. Hay que ver en esta sosegada ciudad de Salamanca las feroces expansiones de gozo de aquellos que por su ministerio están más obligados a la paz y al amor, delante de la pizarra de un diario, cuando éste anuncia alguna derrota, real o supuesta, de los aliados. Y hay que oír

por otra parte las feroces invectivas que con-tra los germanos sueltan los francófilos.

¿Francófilos? ¡No! Es triste el tenerlo que decir. Apenas se encuentra ni francófilos, ni anglófilos, ni germanófilos, ni menos rusófi-los; no hay nada de *filos*, no hay nada o ca-si nada de amor, casi todo es odio—*misos*—, casi todo es horror—*fobia*—. Los más de los que se manifiestan francófilos—no todos, claro está, ¡y loado sea Dios por ello!—son misogermanos o germanófobos, y viceversa. Es odio; odio ciego, odio ignorante.

Odio ignorante, sí, odio ciego. Los que fin-gen entusiasmarse con las virtudes germá-nicas—que reconocemos todos—y declaman contra los vicios franceses, no saben casi nada, en su mayoría, ni de Alemania, ni de Francia, ni de las virtudes y vicios de unos y de otros. Están aprendiendo geografía to-pográfica, pero no social ni antropológica.

Es odio, odio, animadversión. Preguntá-bame una vez un amigo inglés en qué parti-dos políticos está dividida, por lo general, la población rural de nuestros lugares, al-deas y villas, y tuve que contestarle: «En dos, los anti zedistas, que siguen a Equis. Todos son antis. Y en cuanto surge una dis-cusión puramente doméstica y privada en una familia, si un hermano se afilia entre los anti equisistas, el otro lo hace entre los anti-zedistas, sin importárseles nada de los ideales políticos de Equis y de Zeda, que además no los tienen».

Aplana el ánimo observar lo que con esto de la guerra europea está pasando en Espa-ña, y es que se ha encendido la íntima gue-rra civil, aunque no a tiros.

Habíais de oír exaltar al Kaiser como al moderno Atila, como al azote de Dios, que viene a castigar a la impía Francia, a la que separó la Iglesia del Estado y expulsó a las órdenes monásticas, e invocar al viejo Jeho-vá del Antiguo Testamento, al Dios del Si-naí y de los ejércitos, los que más deberían difundir el Evangelio e invocar al Dios del Calvario, al del perdón y la paz y la miseri-cordia.

¡Triste, tristísima es la suerte de la noble, industriosa y muy católica Bélgica, sacrifi-cada a necesidades estratégicas de una gue-rra a muerte, si es que no a otras considera-ciones, pero es más triste ver como se frotan las manos de satisfacción—así, como suena—por ese azotamiento, no pocos ministros de paz, y declaman diciendo que es un castigo por haber dejado que en Bruselas se levan-tase un monumento a un fusilado en Es-paña!

¡Y del otro lado, qué vociferaciones con-ta Alemania, contra el pueblo glorioso de Kant y de Goethe, de aquel nobilísimo ro-manticismo del claro de luna transcenden-tal, contra el pueblo de la Reforma!

Pero hay que confesarlo, la mayor feroci-dad, la verdadera ferocidad, el estallido de odio no es contra Alemania, es contra Fran-cia y hasta contra Inglaterra.

Estos bárbaros cobardes y energúmenos, debían ser llevados a las filas de uno o de otro ejército beligerante, según sus respec-tivos odios, para que aprendieran a amar a sus enemigos, que es, lo que nos enseñó el Cristo, y la razón humana nos enseña. La guerra, la trágica y fatal guerra purificado-ra, les quemaría esos rencores a los que ni siquiera cabe llamar paganos. No hay que insultar y desfigurar al paganismo. En Tu-cídides, el maestro de Maquiavelo, tendrían que aprender moderación esos ministros del odio.

Os digo que todo esto deprime el corazón y

AGUA MINERO : MEDICINAL
NATURAL : PURGANTE

RUBINAT-LLORACH

Recomendada por las Academias de Medicina de Paris y Barcelona, etc., etc.   Diplomas y medallas de Oro

← PURGANTE SIN RIVAL EN EL MUNDO →

Combate eficazmente la constipación pertinaz del vientre, infartos crónicos del hígado y bazo, obstrucciones visce- rales, desórdenes funcionales del estómago é intestinos, calenturas, depósitos biliosos, calenturas tifoideas, congestiones cerebrales, afecciones herpéticas, fiebre amarilla, escrófulas, obesidad (gordura); NO EXIGE REGIMEN NINGUNO.— Como garantía de legitimidad, exigir siempre en cada frasco la firma y rúbrica del **Dr. Llorach**, con el esudo encar- nado y etiqueta amarilla. Desconfiar de imitaciones y substituciones.

VÉNDESE EN FARMACIAS, DROGUERÍAS Y DEPÓSITOS DE AGUAS MINERALES

Administración: Calle Cortes, 648 - BARCELONA

Nadie debe estar en su casa sin una botella de agua RUBINAT-LLORACH

entenebrece la mente. Y para no presenciarse, hay que meterse en casa, rehuir ciertas tertulias, evitar la cercanía de los puestos en que se alzan las pizarras de los diarios, y recogidos leer los partes de la guerra y admirar los actos de heroísmo, de paciencia, de valor, de resignación y de patriotismo de unos y de otros pueblos, a los que el formidable Hado, o más bien la Némesis soberana, ha puesto en lucha.

El odio envenena al alma, y todo veneno hay que echarlo fuera. Lo peor es digerirlo sin que le mate a uno del todo. Tal vez hasta un asesino empezó a sentir conmiseración, y aún amor a su víctima una vez que satisfizo su odio en ella. Y nada hay que decir del que, como sucede a los combatientes de una guerra regular entre los pueblos cultos, mata sin odio, por un triste deber. Acordaos del generosísimo Martín Fierro cuando enterraba a una de sus fatales víctimas, ponía una tosca cruz sobre su tumba, y descubierta la noble frente, rezaba un padre nuestro por el alma de su adversario.

Así luchaba Martín Fierro, así lucharon nuestros abuelos y los abuelos de los hispano-americanos de hoy, en campo abierto,

regado con la sangre generosa de unos y de otros y sobre el cual, con ese riego, brotó la flor del abrazo de la fraternidad; así están luchando hoy, en lo mejor de Europa, los pueblos que van al frente de la cultura.

Pero esta jauría cobarde, esta canalla de gradería de circo que pide sangre como el público de las corridas de toros pide ¡caballos! ¡caballos! y acude regocijado a ver si hay lo que en la vil jerga se llama *hule*.

Dicen que la guerra es como una tempestad que purifica la atmósfera. Lo dijo de cierta manera el filósofo de ella, Hegel; lo dijo su taciturno místico, Moltke. Otros grandes hombres, grandes por su corazón y su cabeza, la han defendido y glorificado. Cristo dijo que venía a la tierra a traer guerra. ¿Pero qué guerra? La guerra noble, la que enciende y quema el odio, convirtiéndolo en holocausto de sacrificio.

¡Mas si este odio vil y cobarde que vemos aquí brotar bajo nuestras plantas, si este odio ciego y tenebroso ha de envenenarnos las almas, venga la guerra, si es que nos enseña a amar al enemigo como Cristo mandó!

MIGUEL DE UNAMUNO

(Nuevo Mundo).

L'Escola de Veterinària

III

Ara deixem Espanya, on l'estat de la veterinària és tant desconsolador. Passem el Pirineu i entrem a França; després ja anirem més lluny. L'any 1762 se creà la primera escola de veterinària; després se'n crearen dues més. Són tres les que tenen; hi ha qui diu que en sobra una. Exactament el mateix que a Espanya que en tenim cinc, i les que vinguin, sense que una ven autoritzada digui que sobren totes. Durant molts anys allí, com per tot arreu, la veterinària seguí una vida esllanguida; no hi havia manera de formar un còs de doctrina estable amb la suma de coneixements empírics que es posseïen, seguint la mateixa sort de la medicina humana que era presa de desvaris filosòfics. Mes, en plè segle XIX, els naturalistes primer (Lamarck, Milne, Edwards, etcètera), i els fisiòlegs després, li obriren nous horitzons. En Chaveau, patriarca de la veterinària francesa, pare, potser, de la veterinària universal, adaptant-se sempre a tot avenç així que naixia, l'aplicava als animals domèstics, el perfeccionava després amb investigacions pròpies i una nova ciència s'anava edificant, creixent luxuriosa i plena de vida, i avençant-se de molt a la medicina humana, que seguí sent esclava de les metafísiques de Montpeller primer, i després de l'organicisme de París. Veiem aquest home, de vida centenària, precisar l'anatomia dels animals domèstics durant la primera època i llençant-se després a l'investigació fisiològica amb tanta empenta, que el seu nom omple els llibres pàgina per pàgina, quan tracten principalment de la circulació de la sang i de les funcions de la nodrició. En aquest punt deixà enrera, amb la col·laboració de Kauffmann, al mateix Claudi Bernard.

Tot això retrunyia a Alfort i a Lyon i amb menys intensitat a Tolosa. Les escoles renaixien; la febre de la investigació esclatava entre el jovent que hi estudiava. Ningú volia discutir sistemes: tothom volia veure, tothom volia tocar; les divagacions sistemàtiques es deixaven pels metges que trigaren molt més a perdre-hi l'afició. S'organitzaren laboratoris, molt modestos i humils, és cert, però plens de vida i de treball. Amb dir que el del propi Cl. Bernard fou confinat a les coves de la Sorbona, ja està dit tot. S'estudiava amb microscopi l'anatomia petita, o sia la dels elements que formen els teixits; s'avençà cap a l'estudi del seu dinamisme

funcional, i sense adonar se'n es trobaren de plè a plè dintre la patologia experimental, que la una cosa porta l'altra, com les denes d'un rosari.

Veient i tocant s'anà congriant el concepte de la màquina animal. Una màquina té una despesa pel que consum i un valor per el que dóna; poc a poc s'anà entenent que la despesa podia disminuir-se de certa manera o abaratir-se de tal altra, essent el mateix el producte. I aplicant tot això a la cria i cria del bestiar, es vingué en coneixement de que era reductible a una indústria de la mateixa naturalesa que les indústries mecàniques. Per altra part, segons sia la qualitat de la màquina, amb igual despesa dóna més o menys rendiment, i d'aquí la deria d'utilitzar màquines bones, és a dir, races de major rendiment, o crear-les per selecció millorant les existents.

Seria aquesta infantació de la ciència veterinària una història molt llarga de contar. L'estol d'homes que l'anaven fent de la manera vagarosa amb que neixen els grans descobriments que després transformen el món al portar-los a la pràctica, i l'estol de deixebles que els seguiren pas per pas aprenent-ho, no's donava compte de l'utilitat social de la seva feina, perquè l'anhel de la investigació és una llum divina que va vers la veritat sense mirar la terra que es trepitja. Durant anys l'immens treball no tingué una veritable transcendència pràctica; quedà obscur i com amagat.

La nova generació de veterinaris que, malgrat de tot, s'estengué per tota la França, tenien una cultura tècnica que els metges vells dels pobles no havien pas aconseguit; mes aquesta cultura no aixecà el nivell social seu, perquè l'imperi, presumtuós i frèvol, no mirava abaix, cuidant de la hisenda del poble; i com la veterinària no donés gran cosa més que abans no donava, és natural que com abans fos considerada. Mes vingué l'any 71 i tota la França quedà com anorreada i desfeta. De la sotragada l'aixecaren els homes que cuidaren de refer son patrimoni. A aquesta obra de regeneració interna hi contribuí en gran manera el veterinari. Remusat, ministre de Thiers, de per sí o per sugestió d'altri, creà camps d'experimentació agrícola, establiments de experimentació zootècnica, i millorà les escoles dotant les bé. Per tot arreu s'ensenyava a utilitzar-ho tot industrialment. S'organitzaren colles d'homes abnegats que anaven pels pobles, i en la plaça pública,

sota els pòrtics de la iglesia, en la vinya, ensenyaven als interessats com les coses velles se podien fer més productives fent-les d'una manera nova. De la voluntat d'aquella França, que no piulava davant d'Europa, se'n apoderà el desfici del treball i la invenció pràctica, i allà on sortia un home que deia, per exemple, que el suc del tabac era bo contra el pungó (el petit és tant demostratiu com el gros) se l'amparava i el fet se difundia ràpidament entre la massa dels interessats, i quan es donà el cas de sofisticar-se el producte, l'Estat el segellà i el posà a la venda en els estancs.

Què feren, mentrestant, els veterinaris rurals i ciutadans? Sols pels resultats se pot judicar de la seva obra; la història íntima del seu treball no s'ha escrit pas. Els resultats foren grans, immensos; no més ne donarem un per no estendre'ns massa i poder judicar dels altres. La darrera estadística dels caps de bestiar boví existents donada per l'Imperi l'any 69 (no estic ben segur de la data) era de tres mil lions; la del 92 fou ja de catorze mil lions. Compteu-los, els uns amb els altres. no més que a doscents francs per cap, multipliqueu 200 per 14.000.000 i vos escruireu de la mil·lonada que guanyà la França no més que amb els bous, les vaques i els vedells.

Es clar que, fos com fos la cultura dels veterinaris, si els ensaigs dels adobs minerals no haguessin permès els cultius intensius, si no s'haguessin establert els regadius, obert les carreteres i ferrocarrils, repoblats en bona part els boscos, etc., aquesta recría de bestiar, que sembla faula, no hauria estat possible, perquè, com mantenir-la? Mes, suposeu que aquells veterinaris, tant ben preparats, se'ls hagués ensenyat l'anatomia sense disseccions, l'histologia sense micròtoms ni microscòpis, la fisiologia amb un raig de paraules més o menys eloqüents, la zootècnica sense fonaments de vida, tal com se fa a Espanya, i pregunteu-vos com haurien ajudat a la gran obra. En comparar és com compendreu fins a quin punt és inútil la obra de l'Estat espanyol i com fou profitosa la obra de l'Estat francès. Ells pogueren fer coses perquè sabien fer-les; ells podien aconsellar i dirigir la pagesia perquè coneixien la ciencia efectiva que els donà l'escola, veient, tocant i aprenent. I aquí què els havem de dir als nostres pagesos, ni com els hem d'aconsellar i dirigir si ens han omplert el cap de paraules sense substancia, si en saben ells més que nosaltres?

Del profit que tregueren els veterinaris francesos de son treball, tot fent patria, i de l'altíssima consideració que es guanyaren a pols, ja en parlarem en altre article.

R. TURRO

De «La Veu de Catalunya»

Obres de Josep Carner

Llibre dels Poetes	3 pessetes
Primer llibre de sonets	5 »
Segon llibre de sonets	4 »
Els Fruits Saborosos	1 »
La Malvestat d'Oriana	2 »
Les Monjoies	5 »
L'Idili dels Nyanyos	0'75 cts.
Auques i Ventells	5 pessetes
La paraula en el vent	5 »

Se troben de venda a la Casa Lluís Gili, Editor i llibrer, Claris, 82, i a la nostra Administració.

C. Riba Bracons

Les Bucòliques de Virgili

Se troben de venda a la Llibreria d'Alvar Verdager i a la nostra Administració.

Preu: 2 pessetes

AIGUES MINERALS NATURALS
 de la
SOCIETAT ANÓNIMA
VICHY CATALÁN

Aigues hipertermals, de temperatura 60°, alcalines, bicarbonat-sòdiques. Sense rival pel **reumatisme**, la **diabetes** les afeccions del **estómac**, **fetge**, **melsa**. Aquestes aigues, de reputació universal, no mes es venen embotellades i les botelles duen tots els distintius ab el nom de la **Societat Anònima Vichy Catalán**. Cridèm la atenció dels consumidors, molt particularment dels malalts, per tal que no es deixin sorprendre admitint com idèntiques a les nostres aigues d'altres **artificials** que s'ofereixen en aquest mercat amb noms de **fonts imaginaries** que no mes son marques de fàbrica i no **fonts de origen**.

DE VENTA A TOTES PARTS

Administració: **RAMBLA de les FLORS - 18-ent.º**

VIUDA DE
JOSEP RIBAS

MOBILIARIS DE LUXE
EN ESTILS CLÀSSICS I MODERNS

INTERIORS COMPLETS

SECCIÓ COMERCIAL

MOBILIARIS
EXTRAORDINARIAMENT BARATOS

METAL-LISTERIA * LÁMPARAS

OBJECTES D'ART

PARQUETS PLEGABLES (PATENTATS)

Despatx: Plaça de Catalunya, 7

Magatzems i Obradors: Consell de Cent, núm. 327

LA HISPANO SUIÇA
 Fàbrica de Automòbils Espanyola

Obradors a Barcelona:
 Carretera de Ribas, 279
 (SAGRERA)
 Telèfon 8.250

Telegramas i Telefonemes
Automòbils - BARCELONA

Sucursal a França:
Levallois Perret
 (PARIS)

Chassis de turisme de 12/15, 15/20, 30/40 y 45 HP. Els mes ràpits i els mes econòmics de essència i neumàtics.

Chassis per ómnibus camions, 15/20 y 30/40 HP. Pera transport de passatgers, servei de col·legis i d'hotels i ambulancies sanitaries.

Per transports de 1', i de 3 tonelades i servei de correus.

Grupes marins, de 6, 15 i 30 HP.

Per canots de recreu, transports de passatgers, serveis de pràctics de ports salvament de nàufregs i auxiliars de barco de pesca.

Làmpara "KRANZ"

LLUM BLANCA COM LA DEL SOL
VERITABLEMENT INSENSIBLE A LES SOTRAGADES
LLUM CONCENTRADA SOBRE L'OBJECTE, SENSE QUE
SE'N PERDI UN SOL RAIG
FORMA ELEGANT : TAMANY REDUIT

CLAVELL GERMANS
 Barcelona—Rambla de les Flors, 16 (Dipòsit)
 Mataró—Bieda, 5 (Fàbrica)

COMPANIA "UNIC", S. A.
 —Corts Catalanes, 401—
 Barcelona.